

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי
היחידה לשוויון בין המינים בחינוך

”שווה דיבור”

שיח עכשווי בסוגיות של מגדר ושוויון בין המינים

לבית הספר היסודי

צוות פיתוח

הממונה על היחידה לשוויון בין המינים: אושרה לרר שייב

כתיבה: שירלי אקרמן

מיה משעול

סמדר גלעד

ד”ר יעל דורון

צילה פתאל

ענבל רז

לילי סלצברג

מיכל שרף

חי אלטרז

ד”ר אורנה מרקוס בן צבי

סוהא חלבי

איילת צביאל

טובה סגל

אתי רותם

תכלול ורצף: שירלי אקרמן

מיה משעול

ייעוץ פדגוגי: רותי זוסמן

ייעוץ לשון: סמדר גלעד

דבר מנהלת אגף א' לחינוך יסודי, הגב' אתי סאסי

נושא המגדר והשוויון בין המינים נמצא היום במרכז סדר היום הציבורי בעולם המערבי: קידום נשים וילדות בחינוך, הינו נושא מרכזי ביעדי האו"ם וארגון ה-OECD. מדינת ישראל, המחויבת לאמנות האו"ם ולהחלטות ה-OECD, עושה בשנים האחרונות מאמצים לקדם את השוויון המגדרי בתחומים רבים, וביניהם בתחום החינוך, המשקף, אף הוא, פערים בולטים בין בנים לבנות.

דו"ח ה-OECD "ABC של שוויון מגדרי בחינוך: כשרון, התנהגות, בטחון - ניתוח ממצאי פיזה והמלצות עבודה" מוצא כי פערי מגדר בחינוך אינם נובעים מסיבות מולדות או הבדל בכישורים, אלא מהעמדות של התלמידים והתלמידות כלפי למידה והתנהגותם בבית הספר, מהדרך בה הם בוחרים לבלות את שעות הפנאי שלהם, ומהביטחון ביכולות שלהם כתלמידים.

התכנית "שווה דיבור" מבקשת להקנות לתלמידות ולתלמידים כלים לקריאה ביקורתית של המציאות המגדרית, ולהמיר את התפיסות המקובלות בתפיסה שוויונית, המאפשרת לבנות ולבנים מימוש עצמי מלא, ללא מחסומים מכל סוג שהוא. במילים אחרות, התכנית מבקשת לטפח תפקודי לומד ולומדת באמצעות תכנים וסוגיות בתחום המגדר.

התכנית איננה ממוקדת ב"הקניית ידע", אלא, עוסקת בהגברת המודעות לסוגיות מגדריות, בבירור ערכים ותפיסות אישיות וחברתיות, בטיפוח חשיבה ביקורתית, ובשחרור מודע מהבניות חברתיות לשם מימוש עצמי.

אנו בטוחים, כי מודעות לסוגיות מגדריות, הן של המורים והמורות, והן של התלמידים והתלמידות, תוך קידום למידה משמעותית, בדגש על תפקודי לומד, יצמצמו בהכרח פערים מגדריים בהישגים, יטפחו כישורים אישיים ותחושת מסוגלות הן בקרב בנים והן בקרב בנות, ויובילו בעתיד לבניית חברה שוויונית, צודקת ובטוחה יותר לבניה ולבנותיה.

בברכה,

אתי סאסי

מנהלת אגף א' לחינוך יסודי

דבר הממונה על שוויון בין המינים בחינוך, הגב' אושרה לרר - שייב

תפיסת שוויון ערך האדם וכבודו, העמדתו כערך מרכזי במערכת החינוך, תוך הבנת חשיבותו במדינה דמוקרטית ומתקדמת, מחייבת אותנו להבנות תפיסות חדשות המגלמות בתוכן את הערכים הללו גם בהקשר המגדרי.

התכנית "שווה דיבור" – שיח עכשווי בסוגיות מגדר ושוויון בין המינים, שנבנתה על ידי אנשי מקצוע ומוגשת בזאת לפניכם, מבקשת להנחיל תפיסות אלה באמצעות התכנים המוצעים לכל שיעור, ובאמצעות דרכי ההוראה והחוויה במרחב הבית-ספרי. העולם המודרני והגלובלי מזמן אפשרויות רבות לכלל בני ובנות האדם, אך יחד עם זאת חושף את הקשיים וחוסר המימוש של אותן אפשרויות מסיבות חברתיות, תרבותיות וסטריאוטיפיות. נשים עודן קבוצה מוחלשת בעולם וגם בחברה הישראלית מבחינות רבות; קבוצות בעלות נטיות מגדריות שונות עודן מקושרות לדימויים שליליים; והאלימות הננקטת כלפי אותן קבוצות מתבטאת באופנים רבים ויומיומיים.

התכנית נוצרה מתוך ההבנה כי נושא המגדר נוגע בכל רבדי החיים של התלמידות והתלמידים וקשור באופן ישיר לחברה, לתרבות ולפוליטיקה. המרחב הכיתתי, מעצם היותו אחת מהזירות המכוננות ביותר בחיי התלמידים והתלמידות, מהווה במה אידיאלית להצפת הנושאים ויצירת תהליכי עומק לבחינת הנושא ועיצוב עמדות מודעות ושוויוניות יותר בקרב התלמידות והתלמידים.

גיל ההתבגרות, המתאפיין בבחינת זהות ה"אני", חיזוק חשיבות קבוצת השווים ובצעדים ראשוניים בעולם המבוגרים מרובה בצמתים של קבלת החלטות שישפיעו על עתיד התלמידים והתלמידות, צמתים שיעצבו את האדם הבוגר ומתוך כך את החברה. תקופה זו בחיי התלמידים והתלמידות מהווה הזדמנות חסרת תקדים לדון בסוגיות מגדריות, שכה רלוונטיות לחייהם ונוכחות ביומיום שלהם בכל מפגש והתרחשות חברתית.

כדי לאפשר התאמה ורלוונטיות לנושאים אקטואליים ולנושאים המעסיקים את הכיתה והמנחה התכנית נוגעת ביריעה רחבה מאוד של נושאים. מטרתה היא לייצר שיח מעמיק ורחב ככל האפשר בכיתה, ועל כן חשוב לתת את הדעת על האופן בו מועברת התכנית והאווירה בה מתקיימת השיחה לא פחות מאשר על התוכן עצמו. חוויית התלמידות והתלמידים בכיתה, בסדנאות שהתכנית מציעה, ולאחריהן, תעצב את תודעתם לא פחות מהמסרים שיועברו בה. היא תחזק תפיסות שוויוניות ומודעות מגדרית בקרב החברה הבית ספרית בכללותה ותאפשר יצירת מרחב ולגיטימציה לשונות וגיוון מגדרי, זאת על ידי הקניית כלים ביקורתיים וערכיים ויישומם ביומיום הבית-ספרי ומחוצה לו.

אנו מקווים שתמצאו שימוש בחוברת זו ושזו תסייע לכם בפיתוח וקידום השיח השוויוני בכיתה.

בברכה,

אושרה לרר-שייב

הממונה על שוויון בין המינים בחינוך

מבוא

"שווה דיבור" - שיח עכשווי בסוגיות מגדר ושוויון בין המינים, היא תכנית סדנאית הפועלת בבתי הספר היסודיים והעל יסודיים ומופעלת על ידי מורי ומורות בית הספר.

תכנית זו נולדה מתוך הצורך לשיח מעמיק בסוגיות של מגדר ושוויון בין המינים, סוגיות שהן אקטואליות ורלוונטיות מאוד הן לעולמם של התלמידים והתלמידות והן לחברה הישראלית בכלל.

עקרונות הפעולה של התוכנית:

1. המעשה החינוכי במיטבו נעשה על ידי מחנכות ומחנכי הכיתות, בקשר האינטימי והישיר שלהם עם התלמידים והתלמידות. קשר זה, שהוא רציף, עקבי ומשמעותי יכול להביא לדיון ושיח עמוקים ולשינוי עמדות.
2. לפיכך, הכשרת מורות ומורים לתחום המגדר אמורה לחולל תמורה גם בכיתה בה נעשות הסדנאות, וגם בתוך בית הספר, על ידי המורים והמורות שישתתפו בתכנית, כדי שהשאיפה לשוויון בין מינים תהיה חלק מהוויית בית הספר: בארגונו, בעיצוב הסביבה הלימודית שלו, בשפה ועוד. העיסוק במגדר קשור בתרבות, חברה ופוליטיקה. דיון זה חייב להיות רגיש תרבותית וחברתית לאוכלוסיית היעד של התלמידים והתלמידות. חשוב שתכנית זו תעבור התאמה בכל מוסד ומוסד למאפייניו הייחודיים. המורה בכתה מהווה עבור התלמיד והתלמידה מודל להשראה וחיקוי בתחומים רבים, כמו גם בתחום המגדר. חשוב שאיש ואשת החינוך יהיו מודעים לכך ויהיו גורם מתווך בין התפיסות שהיו מקובלות בעבר לגבי מגדר, לבין התפיסות הקיימות והרצויות כיום. חלק מהכשרת המורים והמורות יעסוק גם בפן אישי זה.
3. הסדנאות המוצעות בתוכנית מכילות הצעות ואפשרויות של מתודות ולמידות חקר. **מורה שמעבירה את הסדנאות נדרשת להתאימן ולבחור מתוך ההיצע את הפעילויות המתאימות לכיתתה.** הרציונל מסודר ללא סדר היררכי מלבד שיעורי הפתיחה שמבנים את המושגים הבסיסיים ואת תיאום הציפיות לכן חשוב שיהיו ראשוניים.
4. התכנית מציעה סדנאות לתלמידי ותלמידות כיתות ה'-ו'. תכנית זו לוקחת בחשבון את מאפייני הגיל וסוגיות המעסיקות את התלמידות והתלמידים בגיל זה בזירות חיים שונות.
5. הסדנאות פונות הן לתלמידים והן לתלמידות ויש לתת מקום לשיח וללמידה על ההבניות החברתיות של כל מגדר ולשיח המשותף ביניהם.
6. שבוע מגדר הינו הצעה לסדנאות נוספות שניתן לשלבם בתוכנית "שווה דיבור" או ליחד בתוכנית בית הספר שבוע שכולו עשייה והסתכלות מגדרית.
7. לוח השנה מזמן התייחסות לנקודות ציון של מאורעות, אישים, ימי חג ומועד, אזכורים בינלאומיים ששמים במרכז את ההיבטים המגדריים כמו יום האישה הבינלאומי (8 במרץ) וקריאה במגילת רות.
8. ההתייחסות להיבט המגדרי בטקסים, בסמלים ובריטואלים השנתיים מוסיפים ומעשירים את ההסתכלות האוניברסלית והאנושית.

רציונל התכנית:

הזכות למימוש ולהגשמה עצמית הם ערכים מהותיים בחברה נאורה, דמוקרטית ומתקדמת. שוויון ערך האדם וכבודו מחייבים אותנו, אנשי ונשות החינוך, לבדוק את עצמנו כל פעם מחדש ולהתמודד עם החסמים השונים העומדים בפני התלמידים והתלמידות בבואם לבחור את דרכם בחיים.

בפועל, הלכה למעשה, הצדק החברתי ושוויון ההזדמנויות אינם מגיעים תמיד לידי מימוש. הבניות חברתיות, תפיסות תרבותיות, סטריאוטיפים מגדריים, והירארכיות פוליטיות, חברתיות וכלכליות, הם חלק מהחסמים העומדים בפני הפרט בחברה.

מטרת העל של התכנית המוצעת הינה להקנות כלים לקריאה ביקורתית של המציאות ולהמיר את התפיסות המקובלות בתפיסה חינוכית שוויונית, המאפשרת לבנות ובנים מימוש עצמי מלא ללא מחסומים מכל סוג שהוא.

תכנית זו משתלבת בעקרונות הלמידה המשמעותית, באשר היא בנויה על רצף של שיח לימודי ערכי בסוגיות חברתיות ומגדריות מהותיות, ורלוונטיות לפרט, למוסד הלימודי ולחברה בכללותה.

התכנית עוסקת בסוגיות רלוונטיות בגיל המודרך והיא נוסקת לסוגיות אישיות, חברתיות, ופוליטיות המהוות חלק בלתי נפרד ממציאות החיים. היא מזמנת אינטראקציה בין הלומדים והלומדות ומתכתבת עם עולמם החברתי והתרבותי של הלומדים.

התכנית מותאמת לשונות האישית, החברתית והתרבותית, ומעודדת את המשתתפים להביא תכנים מעולמם, תוך אתגור תפיסותיהם, שיח ביקורתי וקיום דיאלוג עם עצמם, עם קבוצת השווים ועם המורה המשמעותית ביחס לתכני התכנית.

התכנית מעודדת את התלמידים לחקר את הנושא בכוחות עצמם ותוך שימוש באמצעי מדיה שונים ומגוונים, בתהליך למידה אישי וקבוצתי

מאפייני גיל בראייה מגדרית (כתות ה-ו, ח-ט)

מגיל צעיר מחזיקים/ות הילדים/ות ידע על תפקידי המינים: ילדים צעירים בגיל שנתיים עד שלוש משתמשים במונחים "ילד" ו"ילדה" כתוויות סיווג פשוטות. בגיל ארבע לערך הילדים מתחילים לבנות את הרעיון כי "בנות" ו"דברים של בנות" מנוגדים, בדרך כלשהי, ל"בנים" ול"דברים של בנים". החל מגיל 3 יש בקרב הילדים/ות נטייה להתבדלות של המינים. בנות מעדיפות בנות ובנים-בנים. בגילאי 4-5 מחזיקים הילדים באמונות סטריאוטיפיות.

תקופת בית הספר היסודי מתאפיינת בתהליך התבגרות של הילד והילדה, הן מבחינה ביולוגית והן מבחינת גיבוש הזהות העצמית הייחודית (האני). בתהליך עיצוב אישיותם, מושפעים הילד והילדה מסוכני הסוציאליזציה: המשפחה הגרעינית והמורחבת, מערכת החינוך, קבוצת השווים, צעצועים ומשחקים, סרטים, פרסומות, טלוויזיה, אינטרנט וכדומה.

ילדים ישנם מודלים להזדהות הלקוחים מתוך העולם הווירטואלי, סדרות בטלוויזיה, סרטים וכדומה. המסרים התרבותיים והחברתיים המציפים את הבנות והבנים, ביחס למאפייני הנשיות והגבריות, מופנמים על ידיהם, והם הופכים להיות עמוקים ומוטבעים, בבחינת 'טבעיים' ומובנים מאליהם, כפי שהמאפיינים הביולוגיים הם 'טבעיים'.

את ההבדלים בין המינים בגיל בית הספר נוכל לראות מהתבוננות בחצר בית הספר. לבנים נוכחות דומיננטית במרחבים הציבוריים בבית הספר. הם 'שולטים' במגרשי המשחקים ובשטחים הציבוריים. משחקי הבנים מאופיינים במאבק על שליטה, מקום פיזי ופיקוד. הבנות מעדיפות משחק חברתי, שקט בדרך כלל, בפינות שונות של בית הספר ובמסדרונות, אינן רוכשות מיומנויות במשחקי מרחב, כמו גם במשחקים המפתחים ראייה טכנית ותפיסה מרחבית. הן מתאפיינות בשאיפה וחתירה להרמוניה, לאווירה טובה ולפתרון בעיות בדרך של גישור, פיוס והשכנת שלום.

עם סיום שלב הילדות התיכונה כיתות ג', ד', והמעבר לכיתות ה', ו', פעילים הילדים בטווח רחב של "תפקידי גדולים" בחברת הילדים בתפקידי חברתיים שונים כחברים לכיתה, לתנועה, בחוגים ובתפקידי שכבת הבוגרים בביה"ס. כיחידים או בקבוצות קטנות הם יוצאים לפעילויות פנאי ללא ליווי מבוגרים. קבוצת השווים הופכת להיות הקבוצה הדומיננטית ביותר בהעברת מסרים בכלל ומגדרים בפרט.

עם המעבר לחטיבת הביניים הצמיחה הגופנית והמינית המואצת מצופה מהמתבגרת/ת להסתגל לשינויים הדרמטיים העוברים עליהם תוך שמירה על רציפות בחוויית העצמי למרות השינוי. השינויים הביולוגיים והשלכותיהם החברתיות מעוררים שאלות כגון: איך אני נראה/ית? מה אני משדר/ת? מה המקום שלי בקבוצת השווים? מה דעתי על...? מה אני מרגיש/ה? מה היכולות שלי? במה אני טוב/ה? עד כמה אני מפנים/מה ציפיות חברתיות לגבי נשים וגברים ועוד.

בגיל ההתבגרות מאמצים המתבגרים והמתבגרות ביותר שאת מאפיינים סטריאוטיפיים חברתיים של "נכון" ו"לא נכון" בהתנהגויות מגדריות. הבנות והבנים מחקים גיבורי תרבות ומזדהים איתם, תוך חיקוי התנהגותם המאפיינת, המראה החיצוני ועולם הערכים אותו הם מייצגים. שונות מגדרית מאיימת מאוד על הפרט בשלב זה וחריגה של נער או נערה מהנורמה המקובלת זוכה לסנקציה חברתית וגינוי. לדוגמה, נערה שתבחר בתספורת קצרה, תחשב ל"גברית", הקללה "הומו" תחשב לקללה קשה ביותר.

השפעת המדיה התקשורתית ושימושים שונים ברשת האינטרנט מאפשרים במה נוספת להפצת והחמרת הסנקציות החברתיות, כמו גם את "המודלים הנכונים" לאיך נראה ומתנהג כל גיל.

בתקופה זו, בבית הספר, בוחרים התלמידים והתלמידות את תחומי העניין בהם יתמקדו. בחירות אלה, כמו ההחלטה איזה מקצועות להרחיב, ישפיעו על תפיסת העצמי שלהם ועל יכולתם לבחור במסלול תעסוקתי ואקדמי לעתיד. דווקא בצומת זה בה על הנער והנערה להכריע בעניין כל כך חשוב, דווקא כאן מתערבות התפיסות המגדריות ומצמצמות מאוד את טווח הבחירה. כישורים ויכולות הם לעתים מרכיב משני בבחירה, והמגדר לעתים הוא המרכיב המרכזי. זו הסיבה לכך שנמצא מעט מאוד בנות בתחומי הטכנולוגיה.

מטרות התכנית:

1. חיזוק תפיסות שוויון ערך האדם וכבודו כבסיס לחברה דמוקרטית.
2. עידוד לחשיבה ביקורתית בהיבט המגדרי וחיבור חשיבה זו לתפיסת העולם הכוללת של התלמיד והתלמידה.
3. הענקת לגיטימציה לשונות ומגוון מגדרי בהתנהגות, מראה ובבחירות האישיות.
4. הענקת כלים לחשיבה יצירתית בהיבט המגדרי לקראת עיצוב של חברת מופת שוויונית.
5. היכרות עם מאבקי הנשים בעבר לשוויון זכויות אדם וזכות ההצבעה בארץ ישראל ובעולם.
6. עידוד מעורבות פעילה ואקטיביזם חברתי לצמצום הפערים בין המינים בחברה.

מושגי יסוד:

מין (sex) - מושג המתאר את הזכר או הנקבה, עפ"י מאפיינים פיזיולוגיים ואנטומיים. לדוגמא לבנים יש פיך ואשכים ולבנות פות ורחם.

מגדר - באנגלית, Gender: ג'נדר - מושג המתאר את ההבחנות בין הגבר לאישה שהן תלויות חברה ותרבות. מערכת הציפיות מ'גבר' ומ'אישה'. לדוגמא מאישה מצופה להיות עדינה ורגישה ומגבר חזק ומחוספס¹.

הבניה חברתית - תהליך הלמידה וההפנמה של כל בני האדם מגיל ינקות את התרבות והתפיסות הרווחות. ההבניה החברתית נרכשת דרך אינטראקציות חברתיות בין בני האדם והתרבות שבה הוא/היא חיה².

סטראוטיפים מגדריים - תבניות חשיבה שגורות נוקשות וכוללניות המייחסות לגבר או לאישה אפיונים, תכונות אישיות והתנהגויות "טיפוסיות" בשל מינם הביולוגי³. סטראוטיפים מגדריים לדוגמא: נשים מעוניינות במערכת יחסים זוגית לטווח ארוך וגברים מעוניינים במין בלבד; גבר צריך להרוויח שכר גבוה יותר ואילו האישה צריכה לטפל בילדים ובבית

פמיניזם - מערכת של אמונות ורעיונות המשתייכים לתנועה חברתית המתייחסת לאפליית נשים ונאבקת נגדה על מנת להשיג שוויון זכויות בין נשים לגברים⁴.

שובניזם/סקסיזם - שובניזם גברי הוא האמונה בעליונות טבעית של המין הגברי והצדקת העדפתו על-פני המין הנשי⁵.

החפצה - התייחסות אל אדם – גבר או אישה כאל חפץ או רכוש

אלימות מגדרית - אלימות מגדרית, כמו כל אלימות היא אקט של כוחנות ושליטה, שמופעלות על רקע מגדרי ובד"כ כלפי נשים. נשים חשופות לאלימות מגדרית ברבדים שונים של התרבות שלנו: בתקשורת, בכלכלה, בשפה ובפוליטיקה, ושורשיה כה עמוקים שפעמים רבות קשה לנו להבחין בה⁶.

לחץ חברתי - שינוי בהתנהגותו של אדם כתוצאה מקונפליקט בין הרצון שלו/ה לעשות מה שהוא/היא רוצה, מה שהוא/היא מרגישה שנכון לו/ה, ובין הצורך להתנהג כפי שהחברה דורשת ממנו/ה⁷.

להט"ב - ראשי תיבות של נטיות מיניות שונות: לסביות, הומואים, טרנסג'נדר, ביסקסואלים

הומופוביה - פחד או סלידה מהומוסקסואלים ולסביות ומאורח החיים או התרבות שלהם⁸.

¹ ראו הרחבה של המושג: ויקיפדיה, **מגדר**

² ראו הרחבה, ויקיפדיה, **הבניה חברתית**

³ מלאך פינס, א'. 1998. פסיכולוגיה של המינים. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה

⁴ ראו הרחבה ויקיפדיה, **פמיניזם**

⁵ ויקיפדיה, **שובניזם**

⁶ ראו הרחבה, ויקיפדיה, **אלימות נגד נשים**

⁷ ויקיפדיה, **לחץ חברתי**

⁸ ראו הרחבה, ויקיפדיה, **הומופוביה**

תוכן עניינים:

עמ' 10	שיעור פתיחה
עמ' 13	בין מין למגדר - שיעורים 2-3
עמ' 18	דימויים של נשים וגברים במדיה - שיעור 4
עמ' 22	מגדר באגדות ילדים - שיעור 5
עמ' 24	שפה ומגדר - שיעור 6
עמ' 28	משחקים ותרבות הפנאי - שיעור 7
עמ' 31	מקצועות ותפקידים בחברה - שיעור 8
עמ' 37	איך אני אהיה מה שאני רוצה להיות - שיעור 9
עמ' 43	תפקידים במשפחה - שיעור 10
עמ' 47	היא-סטוריה - שיעור 11
עמ' 49	קבוצת השווים המגדרית שלי - שיעור 12
עמ' 51	יחסי חברות בין בנים לבנות - שיעור 13
עמ' 54	הומו זה לא קללה - שיעור 14
עמ' 58	סיכום התהליך - שיעור 15
עמ' 63	"שווה דיבור בציבור" – משימה להערכה חלופית
עמ' 69	הצעה לתהליך בנייה של שבוע מגדר ושוויון בין המינים
עמ' 71	הצעה לשיעור - נשים בתרבות ישראל
עמ' 74	הצעה לערב בנות כיתתי
עמ' 78	הצעה לשיעור - אומנות ומגדר
עמ' 87	הצעה לשיעור - הנשים המנהיגות במשפחתי

שיעור פתיחה

שיעור 1

מטרות:

1. העמקת ההיכרות של התלמידים עם עצמם/ ואחת/ד עם השני/ה
2. הכרת התכנית "שווה דיבור" וכללי התנהגות מצופים

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יבררו ויציגו תכונות חיזוניות ותכונות פנימיות של עצמם/ן ושל חבריהם/ן וחברותיהם/ן
2. התלמידות/ים ידגימו מעשים המבטאים את כללי ההתנהגות המצופים מהם/ם במהלך העיסוק בתכנית

למורה:

בסדנה זו ננסה להתמודד עם התלמידים/ות על מושגים: תכונות אופי - האדם ופנימיותו והרושם החיצוני שמשאיר עלי אדם בעת המפגש עימו. המגדר של האדם משפיע גם על הרושם החיצוני שאנחנו מייחסים לאדם במפגש. לא חייבת להיות התאמה בין הרושם החיצוני לבין התכונות והאדם ופנימיותו.

מהלך הסדנה:

1. נערוך יחד עם התלמידים/ות רשימה של תכונות אופי על הלוח . נחלק את הכיתה לשתי קבוצות ונבקש מהן/ם לחלק את רשימת התכונות לשתי קטגוריות, ולתת לכל קבוצה כותרת.
2. ניתן לכל קבוצה להציג את החלוקה שעשתה ונברר עם התלמידים/ות:
 - לפי מה חילקתן את התכונות?
 - איזו מן הרשימות הייתן/ם רוצים/ות לאמץ לעצמכן/ם כתכונות שמגדירות אתכן/ם?
 - אילו תכונות הייתן/ם מוסיפות/ים לרשימות?
 - האם יש תכונות שיכולות להיות גם שליליות וגם חיוביות? במה זה תלוי?
 - האם יש אדם שיש לו רק תכונות טובות? האם יכול להיות אדם כזה?
 - האם יש תכונות שמתאימות לבנים או לבנות?
3. נחלק לכל תלמיד/ה כלי כתיבה ו-3 פתקים. על כל תלמיד/ה לרשום על הפתק שלוש תכונות טובות שלה/ו. התכונות צריכות להיות תכונות אופי.
4. נאסוף את הפתקים, נערבב אותם ונניח במרכז החדר.

5. **נבקש** בכל פעם מתלמיד/ה לקחת פתק ולנסות לנחש מי כתב/ה אותו.

6. **דיון קצר:**

- איך הייתה התחושה לדעת שזה מה שחברות/ים חושבים/ות עליכם/ן? שזו התכונה הטובה שלכם/ן בעיני אחרים/ות?
- האם הרגשתם/ן שהחברים/ות לכיתה מכירים/ות אתכם/ן? כיצד?
- האם הרגשתם/ן שאתם/ן מכירים/ות את חברותכם/ן לכיתה? מדוע?
- האם הבנים והבנות כתבו תכונות שונות? מדוע?

7. **סיכום:** חשוב מאוד שבכיתה נכיר אחת את השני טוב ככל האפשר. אמון והכרות הם הדברים שיעזרו לנו ללמוד ביחד ולהרגיש בנוח האחת ליד השני

במהלך הסדנאות נלמד ונדון בסוגיות שקשורות לשוויון בין המינים ומה המשמעות שיש להיותי בן או בת בעולם. אין תשובות נכונות או לא נכונות, המטרה היא לעורר את המחשבה ולהיות פתוחים לדעות של האחרים/ות בכיתה.

נכתוב את כללי הסדנאות על הלוח ונדון בהם. נבקש מן התלמידים להציג דוגמאות מחייהם הממחישות את הכללים.

כללי התנהגות במהלך הסדנאות:

- יש להתנהג בצורה מכבדת ומכובדת: להקשיב לכל מה שנאמר ונשאל, להימנע מהערות מלגלות או מעליבות ולהתייחס לחבריי כפי שהייתי רוצה שיתייחסו אלי.
- אין שאלות שאסור לשאול! אנחנו כאן כדי ללמוד וחוסר ידיעה אינו סיבה לבושה.
- אף אחד לא נותן כדוגמא מישהו אחר, בין אם הוא נמצא בחדר ובין אם לא.
- מה שמדובר בחדר נשאר איתנו ולא הופך לשיחה עם תלמידות/ים אחרים.
- מטרת המפגשים הינה ללמד ולתת תחושת ביטחון בידיעות. במידה ומשהו לא ברור או מובן ובכל זאת לא נעים לשאול, ניתן בהחלט לגשת בסוף הסדנא ולשאול באופן פרטי.

נספח א' – רשימת עזר למורה

מוסריות	עקשנות
רגישות	בוגדנות
פשרנות	עצלנות
כשרון	חוסר סבלנות
משקיענות	קמצנות
שחצנות	חוסר התחשבות
תחרותיות	צעקנות
סכסכנות	אי נכונות להודות בטעויות
שיטחיות	יהירות
נטייה לפגוע	נאמנות
חוסר רגישות	עזרה לזולת
אטימות	יכולת הקשבה
סרבנות	סובלנות
הקפדה על סדר	נדיבות
הקפדה על ניקיון	התחשבות באחרים
עדינות	יצירתיות
צייתנות	חוש הומור
אסרטיביות	שֶׁקֶט נפשי
רכות	מופנמות
גסות רוח	צניעות
טוב לב	בטחון עצמי
תוקפנות	כריזמה
	יסודיות

בין מין למגדר

שיעורים 2 ו-3

מטרות:

1. הבחנה בין מין למגדר
2. בירור עמדות לגבי ציפיות מגדריות
3. טיפוח שיח פתוח וחוויתי

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יסבירו את ההבחנה בין מין למגדר
2. התלמידות/ים יבררו את עמדותיהם לגבי ציפיות מגדריות
3. התלמידות/ים יתארו חוויה של חופש בעיצוב זהותם/ן כבן או כבת
4. התלמידות/ים ידונו בשאלות המעסיקות אותן/ם בנושא

למורה:

מגיל מאד צעיר לומדות/ים הפעוטות את מינם הביולוגי ואת מכלול הציפיות החברתיות המושתתות עליהם. שיעור זה מהווה מעין סדנת הצטרפות לתהליך. מטרתו לתת בידי התלמידות/ים את הכלים להתבונן במציאות המעוצבת על ידי בני האדם, להיחשף לתכנים המתוכננים בתהליך ולעודד סקרנות בנושא.

מוצעים כאן שני שיעורים של 45 דקות כל אחד, שהם שני חלקים של הנושא

מהלך הסדנה (שיעור 2)

1. נחלק את הכיתה לקבוציות של 3-4 תלמידות/ים וניתן להם את נספח א'. ניתן לחצי מהקבוציות את הכרטיסייה על בני ולחצי השני את הכרטיסייה על בתיה. חשוב לא לשתף בהבדלים במשימות מראש, היות והם מהווים את המצע להתבוננות אחר כך, על הבדלי התפיסות המגדריות. נבקש מהתלמידים/ות למלא את הכרטיסייה.

פעילות חלופית מקוונת בכיתה המצויידת במחשב/ טבלט לכל תלמיד:

פתיחת לוחות שיתופיים (בכלי השיתופי – linoit) ע"י המורה: לכל קבוצה לוח, או של בני או של בתיה.

כל קבוצה תרשום את שמה על הלוח, וכל תלמיד יוסיף פתקית משלו, העונה לשאלות. לאחר מכן, תקיים הקבוצה דיון על הפיתקיות שנתלו על הלוח. השונה והדומה בין הפתקיות השונות? מדוע?

לוח שיתופי לבני – ראו דוגמה [כאן](#)

לוח שיתופי לבתיה – ראו דוגמה [כאן](#)

מדריך למשתמש בלוח שיתופי linoit – [ראו כאן](#)

2. **נבקש** מהתלמידות/ים להציג את מה שכתבו.

- ממה נובעים ההבדלים בתשובות שהצגתם? הרי קיבלתם/ן את אותה תמונה של פעוט ובגלל ההבדל במין הביולוגי כבר התאמתם ציפיות שונות.
- נסו להיזכר באירוע שבו אמרו לכם: זה של בנים או זה של בנות. מה הרגשתם? כיצד הגבתם?
- ממתי, לדעתכם, מערכת הציפיות הזו מתחילה? מדוע? (חשוב לומר - מהרגע שיודעים מה המין היא כבר מתחילה אפילו כשהתינוק/ת עוד לא נולד/ה)

3. **ננסה לברר** עוד קצת מה "של בנים" ומה "של בנות".

נגיד כל פעם קטגוריה אחת מהקטגוריות המפורטות ונשאל מה מתאים לבן ומה לבת (למורה, כמובן שניתן לשנות או להוסיף בהתאם למה שנראה לך מתאים לתלמידות/ים)

- צבע לבוש
- צעצועים אהובים
- דמויות הערצה
- רואים/ות בטלוויזיה
- מקצוע שאוהבים/ות ללמוד
- לבוש
- תחביבים

ננסה לגעת ברובדים יותר עמוקים

- תכונות אופייניות
- מה אומרים לו/ה שנופל/ת
- מה אומרים לו/ה שבוכה
- איך מגיבים להשתוללות שלו/ה

4. **דיון**

- מה דעתכם על ההבדלים שאמרתם/ן? ננסה לערער את המובן מאליו ולשאול למה זה ככה.
- האם לדעתכם/ן הציפיות משפיעות לטובה או לרעה על ההתפתחות של בנות ובנים?

5. לסיכום **נבקש** מהתלמידות/ים בסבב לשתף במשהו חדש שגילו.

מהלך הסדנה (שיעור 3)

1. **נסמן** על הרצפה פס, בצד אחד שלו **נשים** פתק שכתוב עליו "נרכש", בצד השני פתק שכתוב עליו "מולד". **נשאל** את התלמידות/ים מה ההבדל בין המושגים.
2. **נבקש** מהתלמידות/ים לקום ולהתמקם לאחר כל משפט שיוקרא במקום שנראה להם מתאים לאורך הציר. משפטים:
 - בנות יכולות ללדת
 - בנות הן רגישות
 - לבנים מסת שריר גדולה יותר מלבנות
 - בנים הם מנהיגים
 - לבנים צומח שיער על הפנים
 - לבנות יש שיער ארוך ולבנים שיער קצר
3. **נעצור** לאחר כל משפט **ונבקש** הסברים למה בחרו לעמוד במקום שבחרו. **נעורר** דיון במטרה לפרוץ את המובן מאליו בין מה שהוא ביולוגי למה שהוא נרכש דרך חינוך ותרבות - כמו האם בנים יכולים ללדת? האם כל הבנות הן רגישות? וגם מצד שני - האם כל הבנות יכולות ללדת? האם במידה והן לא יכולות ללדת זה הופך אותן לגברים? האם גבר שעובר כריתת אשכים הוא לא גבר? האם אישה שעוברת כריתת חזה היא לא אישה? ועוד דוגמאות שאפשר לתת...
4. **נכתוב** על הלוח את המושגים "מין" ו"מגדר".
 - מכירות/ים את המושגים?
 - מה ההבדל ביניהם?
 - איך זה קשור למה שעשינו עכשיו?
5. **נסביר**⁹ את המושגים

למורה:

מגדר (באנגלית ג'נדר) - מושג המתאר את ההבדלים בין הגבר לאישה שתלויים בחינוך ובתרבות. אפשר לומר שהמגדר הוא מערכת הציפיות מ'גבר' ומ'אישה' בחברה.

מין ביולוגי (sex) - מושג המתאר את הזכר או הנקבה, על-פי מאפיינים פיזיולוגיים ואנטומיים (כגון כרומוזומים, ואיברי רבייה).

6. **לסיכום נבקש** מהתלמידות/ים בסבב לשתף בשאלה או נושא שמעניין אותן/ם לגעת בו במהלך המפגשים.

⁹ להרחבה ראו: ויקפדיה - **מגדר**, **מין** (טקסונומיה)

נספח א'

זהו בני, תינוק מהאזור שלכם.

בעוד כשבועיים יחגוג בני את יום הולדתו הראשון.

- איזו מתנה הוא ישמח לקבל ביום ההולדת?
- במה הוא אוהב לשחק?
- מה בני ירצה להיות כשהוא יהיה גדול?
- אילו תכונות אופי בולטות יש לו?

זוהי בתיה, תינוקת מהאזור שלכם.

בעוד כשבועיים תחגוג בתיה את יום הולדתה הראשון.

- איזו מתנה היא תשמח לקבל ביום ההולדת?
- במה היא אוהבת לשחק?
- מה בתיה תרצה להיות כשהיא תהיה גדולה?
- אילו תכונות אופי בולטות יש לה?

חלופה מקוונת: דוגמאות ללוח שיתופי

רר - הכרטיסייה של בני

Highlight New Show Private

זהו בני, תינוק מהאזור שלכם. בעוד כשבועיים יחגוג בני את יום הולדתו הראשון.

- איזו מתנה הוא ישמח לקבל ביום ההולדת?
- במה הוא אוהב לשחק?
- מה בני ירצה להיות כשהוא יהיה גדול?
- אילו תכונות אופי בולטות יש לו?

קיימו דיון קבוצתי בשאלות שעל הלוח לכל שאלה, כל אחד ואחת מחברי וחברות הקבוצה יגרור פתקית ויכתוב עליה את הרעיון שלו. כתבו בתיבת ה"טאג" את שמכם ו. הסבירו לחבריכם את הבחירות שלכם/ן.

[דורית]

ללוח השיתופי של בני

בין מין למגדר - בתיה

Highlight New Show Private

זוהי בתיה, תינוקת מהאזור שלכם. בעוד כשבועיים תחגוג בתיה את יום הולדתה הראשון.

- איזו מתנה היא תשמח לקבל ביום ההולדת?
- במה היא אוהבת לשחק?
- מה בתיה תרצה להיות כשהיא תהיה גדולה?
- אילו תכונות אופי בולטות יש לה?

קיימו דיון קבוצתי בשאלות שעל הלוח לכל שאלה, כל אחד ואחת מחברי וחברות הקבוצה יגרור פתקית ויכתוב עליה את הרעיון שלו. כתבו בתיבת ה"טאג" את שמכם ו. הסבירו לחבריכם את הבחירות שלכם/ן.

[דורית]

ללוח השיתופי של בתיה

דמויים של נשים וגברים במדיה

שיעור 4

מטרות:

1. הבניית המושגים "אופיי" ו"יופיי" ובירורם
2. בחינה ביקורתית של דימויי גבריות ודימויי נשיות באמצעי התקשורת
3. יישום הביקורת: הצעות לדימויים רצויים

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים ימשיגו "אופיי" ו"יופיי" ויבררו את עמדתם לגבי שני מושגים אלה.
2. התלמידות/ים יבררו אילו דימויי גבריות ונשיות נמסרים לנו באמצעי התקשורת?
3. התלמידות/ים יאפינו את דימויי הגבריות אל מול דימויי הנשיות באמצעי התקשורת, ויביעו עמדתם על אפיונים אלה
4. התלמידות/ים יבררו כיצד היו רוצים שנשים וגברים ישתקפו באמצעי התקשורת.

למורה:

בהמשך לשיעורי הפתיחה, בשיעור זה נבחן כיצד החברה, באמצעות המדיה, משפיעה על תפיסות המגדר שלנו. מטרתנו בשיעור זה לשאול שאלות בנוגע "למובן מאליו" שמשתקף באמצעי התקשורת.

השיעור מציע התנסות בחוויה של "להרכיב משקפיים מגדריות" בהתבוננות על המציאות.

חלופה נוספת לשיעור זה: [שיעור בנושא פרסומות](#) מתוך תוכנית כישורי חיים לכיתה ד

מהלך הסדנה:

1. נכתוב על הלוח בצד אחד יופי ובצד השני אופי. נבקש מהתלמידות/ים לתת דוגמאות שמתקשרות להסן לכל מילה ונכתוב אותם.

פעילות חלופית מקוונת לכיתה המצויידת במחשב/ טבלט לכל תלמיד באמצעות כלי ה –

tricider:

פתיחת לוח שיתופי ובו ההנחיות הבאות :

מהו אופי ומהו יופי?

הנכם מתבקשים לעבוד באופן אישי :

♣ בעמודת הרעיונות כתבו רעיונות המקשרים לכם ליופי. אתם יכולים להוסיף תמונה הממחישה את הדוגמא שהצעתם. בעמודת הטיעונים הסבירו באופן משכנע מהי החשיבות של היופי.

♣ חזרו על הפעולה בסעיף א, אבל הפעם התייחסו למושג אופי. ראו דוגמא על הלוח

[ראו דוגמא ללוח tricider](#)

The screenshot shows the Tricider website interface. At the top, there is a navigation bar with the Tricider logo, a '+ Create new tricision' button, and a 'Login' link. Below the navigation bar, the main heading reads 'שווה דיבור - בין אופי ליופי' (שווה דיבור - בין אופי ליופי) and '1281 days left'. The page content is organized into three columns: 'Ideas', 'Pros and cons', and 'Votes'. Under 'Ideas', there are two entries, each with a small image and text. The first entry is titled 'דוגמא לאופי' (Example of character) and the second is 'דוגמא ליופי' (Example of beauty). Under 'Pros and cons', there are two entries with plus signs and text. The first entry discusses the relationship between character and beauty, and the second entry discusses the relationship between character and beauty. Under 'Votes', there are two buttons labeled 'Vote' with a '0' next to them. At the bottom left, there is a green 'Add idea' button. On the right side, there are two buttons: 'Share and Invite' and 'Subscribe to updates'.

מדריך למשתמש בלוח **tricider** – [ראו כאן](#)

2. **נשאל** מה החשיבות של האופי ומה החשיבות של היופי לדעתכם? האם אחד מהם יותר חשוב? האם יש הבדל בין בניס לבנות ביחס ליופי ואופי?
3. **נחלק** את הכיתה לזוגות. כל זוג מקבל עיתון יומי או ז'ורנל עם דף שאלות מנספח א' ו**ימלא** אותו.

4. התלמידות/ים יציגו את מה שגילו

5. דיון

- מה אתם/ן מרגישות/ים ביחס למה שגיליתן/ם?
- התבוננו בטבלה שמילאתם ובדקו: מה יש לבנות להציע? מה יש לבנים להציע? מה דעתכן/ם על כך?
- ניתן דוגמאות לכתבות שהיו על בנים ונשאל האם אפשר שהם יהיו גם על בנות?
- מה כולנו (הבנות והבנים) מפסידות/ים בזה שמלמדים אותן שמה שחשוב זה המראה שלהן?

6. לסיכום התלמידות/ים יציעו כתבות שהיו מוסיפות/ים על בנות ובנים / נשים וגברים.

נספח א'

עברו על כל הכתבות והתייחסו לתמונות: רשמו בטבלה, בהתאם למין המצולם/מת, אם התמונה שם בגלל יופיו/ה או אפיו/ה

בת/אישה		בן/גבר	
אופי	יופי	אופי	יופי

מגדר באגדות ילדים

שעור 5

מטרות:

1. בירור תכונות ותפקידים חברתיים של בנים ובנות/ נשים וגברים המשתקפים באגדות ילדים
2. היכרות עם אגדה המשקפת שוויון בין המינים
3. ניסוח מחודש של סיפור סינדרלה המשוחרר מתפיסה נשית סטריאוטיפית.

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יזהו תכונות ותפקידים חברתיים של בנים ובנות / נשים וגברים המשתקפים באגדות ילדים.
2. התלמידות/ים יסבירו אגדה בה קיים שוויון בין המינים
3. התלמידות/ים יציעו שינויים לסיפור סינדרלה שיציגו שחרור סינדרלה מתפיסה נשית סטריאוטיפית.

למורה:

אגדות הילדים משקפות מציאות סטריאוטיפית, דעות קדומות וסטיגמות על מקומם של הנשים והגברים בחברה. באגדות רבות מתארים את האישה כנחותה מהגבר בכישוריה ובתפקידיה. ואת הגבר כ"מכונה" שגורלו נקבע מראש, הוא חייב לשלוט, לנהל ולהתעלם מרצונותיו האישיים ומרגשותיו. בשיעור זה התלמידות/ים יפגשו שני סוגי אגדות ויוכלו לברר מה כל אגדה גורמת להם/ן להרגיש, כמו גם לפתוח את המחשבה לתפיסות חדשות על האגדות ועל החיים. חלופה נוספת לשיעור זה: [שיעור בנושא אגדות](#) מתוך תוכנית כישורי חיים לכיתה ד.

מהלך הסדנה:

1. **נאמר:** היום ננסה לבחון את התפיסות שהתחלנו ללמוד על מגדר דרך אגדות ילדים
2. **נבקש** מהתלמידות/ים להגיד שמות של אגדות וסיפורים מוכרים ונרשום על הלוח
3. **נשאל** האם נראה להם/ן מהכרותם/ן שיש דפוס שחוזר על עצמו בדמות הבת ובדמות הבן באגדות שהזכירו. נבקש מהם/ן לנסות להיזכר במשפט הכי משמעותי שאומרת הגיבורה באגדה שהציעו (סביר להניח שלא כי לרב הן לא מדברות). אם נרגיש שהשאלה מסובכת להם/ן אפשר להתקדם הלאה, זה יותר פתיח.

4. **נקריא** לתלמידות/ים את סיפור סינדרלה ואת הסיפור ”זוג” מאת ג'וליה דונלדסון. יש לדאוג להצטייד בספרים אלה מראש מהספרייה.

5. **דיון:**

- איך הרגשתם/ן כשקראנו כל אגדה?
- אילו הבדלים יש בין האגדות מבחינת דמות הבן ודמות הבת? איזה מסר יש לבנים ולבנות בכל אגדה?
- במה הנסיכה ב”זוג” שונה מנסיכות באגדות? מה דעתכם/ן על השוני?

6. במידה ויש זמן, ואם אין אפשר גם להוסיף עוד שיעור בנושא, **נחלק** את התלמידות/ים לזוגות או שלשות **וניתן** להם **לכתוב** מחדש את סיפור סינדרלה באחד מהאופנים הבאים:

- היפוך תפקידים: הבנות בסיפור יהיו דמויות של בנים ולהפך
- להפוך את הדמויות של הנשים לדמויות חזקות וטובות

שפה ומגדר

שיעור 6

מטרות:

1. טיפוח חשיבה ביקורתית כלפי מנהגי הלשון.
2. דיון עמדות בדילמת השפה אל מול הנורמות החברתיות – מגדריות העדכניות
3. קידום השימוש בשפה תקינה מבחינה מגדרית

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יזהו קשיים לשוניים בשפה העברית בפנייה לבנים ולבנות, יסבירו ממה נובעים קשיים אלה ויציעו פתרונות.
2. התלמידות/ים יגבשו עמדה אישית לגבי ההתנגשות בין החשיבות בשימור השפה הנורמטיבית לבין החשיבות של השוויון בין המינים (נראה לכן?).
3. התלמידות/ים יציגו חלופות לשינוי דפוסים קיימים בהנחה ששפה היא עניין חברתי-תרבותי ולא "טבעי".

למורה:

השפה העברית רואה בצורות הזכר צורות בלתי-מסומנות, מעין ברירת מחדל, הפונה לגברים ולנשים כאחד. הציווי "כבד את אביך ואת אמך" ברור לכל שהוא מתייחס לנשים ולגברים, וכך מדור "דרושים" על אף שהוא מנוסח בזכר, פונה גם לנשים. יתרה מזו, על פי העברית הנורמטיבית, קהל שרובו נשים - הפנייה אליו נעשית בזכר (למרות השמועה שהרוב קובע). בעת האחרונה יש תחושה של אי נוחות בשימוש זה, ולפיכך הדוברים מוצאים פתרונות שונים ומשונים - שימוש ברבים: במקום "פְּתוּב" - "פְּתוּבו", שימוש בלוחסנים: "מנהלת", חידושים כגון "ראשת העיר" וכיוצא באלה. האקדמיה ללשון העברית אינה רואה עצמה רשאית לקבוע קביעה המנוגדת לדרך העברית התקנית: "אם דובר מן הדוברים רואה לנכון לקבוע דרך אחרת, יעשה זאת על דעתו".

(מתוך: [איך פונים לקבוצה שרובה נשים](#))

מהלך הסדנה:

1. בהנחה ששכבת גיל זו מקבלת הכשרה במשמרות הזה"ב, נציג בפני הכיתה תמונות וכיתובים הקשורים לבטיחות בדרכים: למשל **תמונות**: רמזור, זהירות ילדים חוצים, **כיתובים**: האט, **מושגים**: הולכי-רגל, נהג, עצור!
2. לחלק את הכיתה לשלוש קבוצות, כל קבוצה מקבלת תמונות/כיתובים/מושגים. (נספח א)

3. על כל קבוצה להוסיף עוד פריטים מאותו סוג הקשורים לזהירות בדרכים.

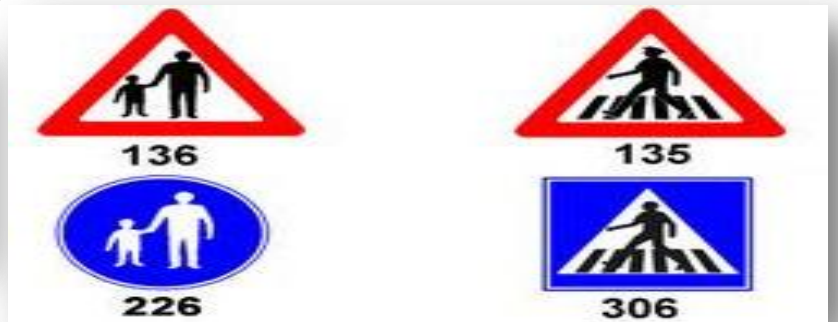
4. על כל קבוצה להציג את הרשימה שלה בפני הכיתה.

שאלה: מה אפשר ללמוד על השימוש בשפה העברית מתוך התמרורים?

5. לחלק לכל קבוצה דף ריק, ובו עליהם לצייר תמרורים ורמזורים המנוסחים בלשון נקבה. (נספח ב)

6. **דיון:**

- כיצד מרגישים הבנים וכיצד מרגישות הבנות?
- האם יש עוד תחומים שבהם נעשה שימוש דומה בשפה?
- מה "הבעייתיות" העולה מהניסוח בנספח ב?
- חשבו על חלופה לשימוש הקיים בשפה?

נספח ב

תמרורים ורמזורים מנוסחים בלשון נקבה

משחקים ותרבות הפנאי

שיעור 7

מטרות

1. הכרת עולם המשחקים כבסיס ללמידת מיומנויות לחיים.
2. עידוד לחשיבה ביקורתית בהיבט המגדרי וחיבור חשיבה זו לתפיסת העולם הכוללת של התלמיד/ה.
3. הענקת לגיטימציה לשונות ומגוון מגדרי בהתנהגות ובבחירות של התלמיד/ה.

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יזהו מיומנויות חיים שמפתחים משחקים שונים ומגוונים.
2. התלמידות/ים יזהו משחקים המיועדים לבנים ומשחקים המיועדים לבנות ויביעו עמדה על התפיסות העומדות מאחורי חלוקה זו.
3. התלמידות/ים יביעו עמדה מההיבט המגדרי על בחירה מגוונת של משחקים וטשטוש ההבחנה בין "משחקים לבנים" ו"משחקים לבנות".

למורה:

שיעור זה, פותח את נושא "עולם העבודה וההגשמה האישית".

אמנם בגיל צעיר עולם העבודה וההגשמה רחוקים מעולם התלמידים/ות, אולם ניצניו הבאים לידי ביטוי במיומנויות שנרכשו ובכישרונות שנפתחו מתחילים בגיל צעיר. עולם המשחקים והחוגים הוא למעשה "עולם העבודה" של הילדים/ות. על כן בשיעור זה נרצה לבחון עד כמה הבניות חברתיות מנתבות את הבנים/ות לבחור לשחק ולרכוש מיומנויות שנחשבות "לבנות" ו"לבנים" או עד כמה אנחנו כחברה מאפשרים לכל בן/בת לבחור על-פי מה שהוא/היא אוהבים לעשות כל זאת במטרה לאפשר שונות ופתיחות וכדי לעודד את התלמידות/ים להתחבר לאני הפנימי שלהם ולפתח סובלנות לבחירות האחרות.

מהלך הסדנה:

1. נתחיל במשחק חברה: טלפון שבור / 7 בום / ניחוש פנטומימה או רעיון אחר... לאחר 3 דקות נעצור ונשאל:

- מה עשינו כעת? (שיחקנו)
- מה זה משחק? (פעילות מהנה או משעשעת בעלת חוקים או מסגרת ברורה.)
- באילו משחקים אתם/ן משחקים/ות?

2. **נרשום** על הלוח בתפוזרת את המשחקים שהתלמידים/ות יציעו. (להקפיד לשמוע תשובות גם מבנות וגם מבנים)

- אילו דברים מלבד הנאה, ניתן ללמוד ממשחקים? (מיומנויות כגון: תחרותיות / התמודדות עם הפסד / שתוף פעולה / פרגון / בטחון עצמי / ריכוז / דיוק / קואורדינציה / התמצאות / זריזות / הגינות / רוח ספורטיבית / דמיון / עבודת צוות ועוד, אפשר להקרין את דף המיומנויות המצורף בנספח לשיעור זה)

- תנו דוגמאות למשחקים השונים.

- האם ניתן לחלק את המשחקים שהצעתם לקבוצות? (בחוץ/בבית, שקטים/רועשים, בנים, בנות)

מומלץ לרשום על הלוח כל חלוקה שהתלמידים/ות מציעים/ות על מנת לבחון בהמשך האם תהיה חפיפה בין משחקים רועשים, בחוץ ובנים, למשל.

- כיצד, למעשה, אנו בוחרים/ות את המשחקים שנשחק בהם?

3. נצפה בסרטון **ריילי עושה קניות**

- כיצד ריילי מרגישה?

- נגד מה היא יוצאת?

- האם ההבדלים שריילי מציגה הם הבדלים "נרכשים" או "מולדים" (תזכורת משיעור 3). מדוע?

- לאור המשחקים שהצעתם בתחילת השיעור האם האבחנה שריילי מציגה קיימת גם אצלכם? הציגו דוגמאות.

- כיצד החברה/אנחנו מגיבים/ות אם בן/בת אוהבים/ות ורוצים/ות לשחק במשחק שחברתית פחות מקובל עבורם/ן (לדוגמא – כדורגל לבנות, בובות לבנים)?

- מה דעתכם על התנהגות זו? מה ניתן לעשות בעניין?

- של מי האחריות לכך?

4. את הדיון בסעיף 3 אפשר לעשות גם על בסיס הכרות עם אתרי משחקים ברשת שמחלקים לקטגוריות בנים/בנות. שימו לב שבחלק מהאתרים יש חלוקה לבנים בנות, ובחלק יש רק בנות כי מובן מאליו שכל השאר זה בנים.

[כייף פה](#)

[דף הבית הראשון שלי](#)

[נענע משחקים](#)

[וואלה](#)

5. **ולסיים** - לו יכולתם לתת המלצה/הצעה למתכנני משחקי העתיד, מה הייתם/ן מציעים לו/ה?

הכנה לקראת השיעור הבא:

עליכם לשאול בבית את ההורים / אחים, אחיות גדולים/ות / סבא, סבתא / את השאלות הבאות:

- בילדותכם, מה חלמתם להיות כשתהיו גדולים/ות ?
- במה אתם עוסקים/ות בהווה או עסקתם בעבר ?

דף מיומנויות - עזר למורה

קורדינציה	דיוק	ריכוז
זריזות	התמצאות	שתוף פעולה
דבקות	סבלנות	מהירות
תקשורת	מהירות תגובה	שווי משקל
הישגיות	תחרותיות	התמודדות עם הפסד
תאום	תנועה במרחב	הגינות
השפעה	מנהיגות	קבלת החלטות
הקשבה	עבודת צוות	קבלה
דרמה	הבעה	דמיון
בטחון עצמי	גמישות	עזרה הדדית
סובלנות	קבלה	פרגון

ועוד...

מקצועות ותפקידים בחברה

שיעור 8

מטרות:

1. היכרות בסיסית עם עולם העבודה.
2. בחינת תפקידים ומקצועות המקובלים בחברה.
3. חיזוק תפיסות שוויון ערך האדם וכבודו כבסיס לחברה דמוקרטית.
4. עידוד לחשיבה ביקורתית בהיבט המגדרי וחיבור חשיבה זו לתפיסת העולם הכוללת של התלמיד/ה.
5. הענקת לגיטימציה לשונות ולמגוון מגדרי בהתנהגות ובבחירות של התלמיד/ה.

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יזהו מרכיבים של "עבודה" ויגדירו את המושג
2. התלמידות/ים יבררו תפיסות מקובלות לגבי בחירה מגדרית של תפקידים ומקצועות
3. התלמידים/ות יביעו עמדה מנומקת ביחס לתפיסות המקובלות
4. התלמידים/ות יעריכו תרומתן של נשים בתפקידים הנתפסים כגבריים, ותרומתם של גברים בתפקידים הנתפסים נשיים.

למורה:

בשיעור זה נרצה לערוך הכרות בסיסית עם עולם העבודה תוך בחינת תפקידי הנשים והגברים בחברה. בשיעור זה נשאל מהי עבודה? האם תמיד נשים וגברים עבדו? האם עבדו באותן עבודות? וכן נכיר מעט את ההיסטוריה של כניסת נשים לעולם העבודה בשכר מחוץ לבית. כל זאת ע"י התבוננות בעולם העבודה בישראל על מנת לאפשר שונות ופתיחות וכדי לעודד את התלמידות/ים להתחבר לאני הפנימי שלהם ולפתח סובלנות לבחירות האחר/ת.

מהלך הסדנה:

1. **נפתח בתזכורת:** בשיעור הקודם ראינו כיצד משחקים שאנו משחקים מפתחים בנו כישורים ומיומנויות וכן שילדים/ות שונים/ות כמו מבוגרים/ות שונים/ות לא בהכרח אוהבים/ות את אותם הדברים, ובקשתי מכסך לעשות סקר קצר עם ההורים / סבא, סבתא / אחים/ות גדולים/ות לגבי השאלות - מה חלמתם/ן בילדותכם/ן להיות כשתהיו גדולים/ות? ובמה אתם/ן עוסקים/ות בהווה או עסקתם בעבר?
 - מי מוכן/נה לשתף בתשובות שקיבלתם/ן?

2. **נמלא** את הטבלה הבאה לפי תשובות התלמידים

מה חלמ/ה להיות?	במה עסקו / עוסקים/ות בהווה
אמא/אבא	
אמא/אבא	
סבא/סבתא	
סבא/סבתא	
אח/ות גדולה/ה	
אח/ות גדולה/ה	

דיון:

- מה ניתן ללמוד מהטבלה ?
- האם התגלו הבדלים בין החלום למציאות ? אם כן, אילו הבדלים? שערך מדוע?
- האם התגלו הבדלים בין הדורות (סבא/סבתא, אמא/אבא, אח/ות גדולה/ה) ? אם כן, אילו הבדלים ? מדוע?
- מה קובע במה נעבוד בחיים? (ציפיות / משפחה / השכלה / כסף ועוד...)
- אנחנו קוראים להרבה דברים "עבודה", אבל האם באמת זה כך ? בואו נגדיר

עבודה היא פעולה, מלאכה, או עמל, לרוב המשכית בתחום עיסוק, מקצוע או תפקיד שנעשית תמורת שכר.

- מי אתם מכירים שעובדים? (אבא, אמא ועוד...)
 - האם נשים/אמהות תמיד עבדו? נסו לשער מדוע?
3. **נחלק** לכל זוג תלמידים/ות את כתב החידה המצורף ו**נאמר** בואו נכיר בעזרת כתב חידה את ההיסטוריה של עולם העבודה בתקופתנו. **נבקש** מהם לענות על כתב החידה.
4. **קריאה משותפת** של כתב החידה (ראו נספח 1).
- שתפו במשהו חדש שלמדתן/ם מכתב החידה?
5. **למדנו** מכתב החידה שגם נשים וגם גברים עובדים. **אילו** מקצועות של גברים / נשים אתם מכירים? **רשמו** על הלוח את תשובות התלמידות/ים.
6. **"מספרים מספרים" - חידות**
- במגוון המקצועות שהזכרתם/ן לנשים / גברים האם הזכרתם/ן:
- א. נשים חברות כנסת – כן / לא
- כמה נשים חברות כנסת מכהנות היום (2015) בישראל ?
1. 10 מתוך 120

2. 30 מתוך 120

3. 60 מתוך 120

ב. גברים שופטים / נשים שופטות – כן / לא
מתוך 661 שופטים/ות בשנת 2008 בישראל כמה היו גברים?

א. 661

ב. 500

ג. 321

ג. גברים שפים - כן / לא

מה יש יותר בישראל גברים שפים או נשים שפיות ?

א. קשה לדעת מסי מדויק אבל יותר שפים גברים.

ב. חצי – חצי

ג. ברור שיותר נשים שפיות.

ד. נשים רופאות – כן / לא

"תוך שנים ספורות יהיו בישראל יותר רופאות מרופאים"

א. אולי יותר אחיות מאחים בבי"ח אבל לא רופאות.

ב. אמת לאמיתה. כבר כעת מסיימות יותר סטודנטיות את לימודי הרפואה.

ג. רופאים תמיד יהיו הרוב במקצוע כיוון שזה נחשב מקצוע גברי.

פעילות חלופית מקוונת לכיתה המצויידת במחשב וברקו והתלמידים מצויידים בטלפונים חכמים או בטבלטים

- המורה בונה משחק בכלי ה- kahoot עם השאלות והתשובות הנ"ל
- לאחר המשחק וקבלת התוצאות שואלים את השאלות המתייחסות לעבודת התלמידות/ים בכתב החידה
- ניתן להשתמש בשאלון שבקישור זה

The screenshot shows a Kahoot! quiz interface. At the top, there's a navigation bar with 'New K!', 'My Kahoots (12)', 'Public Kahoots (4329k)', 'FAQ', 'Support', and the user 'rutizusman'. The quiz title is 'שווה דיבור - מספרים מספרים' (שווה דיבור - Numbers Numbers) with an 'Edit' button. Below the title, there's a description: 'קצת סטטיסטיקה: שיוויון בין המינים' (A little statistics: equality between genders). There are buttons for 'Play', 'Preview', and 'Favourite *'. Social sharing icons for Facebook, Twitter, Pinterest, Google+, and Email are also present. A link to the quiz is provided: 'Or, copy & share this link: https://play.kahoot.it/#/k/4109a472-f38e-4d87-9e0e-521385d057b6'. The quiz settings are: 'Visibility: Public', 'Created: 26 minutes ago', 'By: rutizusman', 'Audience: School', 'Language: English'. The quiz progress shows '4 Questions', '1 Plays', '1 Players', '0 Favourites', and '0 Shares'. The questions are listed below, each with a 'Hide answers' button, a 20-second timer, and 3 choices. The questions are: 1. מספר הנשים המכהנות היום (2015) כחברות כנסת בישראל. 2. מספר הגברים מתוך 661 השופטים/ות בשנת 2008 בישראל. 3. מה יש יותר בישראל: גברים שפים או נשים שפיות. 4. תוך שנים ספורות יהיו בישראל יותר רופאות מרופאים - האמנם.

- פותחים את הקישור המצורף ומקרינים על הלוח – יוצג מספר קוד למשחק.
- מבקשים מהתלמידות/ים לפתוח את הסמרטפונים או את הטבלטים, להיכנס לאינטרנט ולכתוב בשורת הכתובות kahoot.it. יתקבל מסך המבקש קוד כניסה. לאחר קוד הכניסה יתקבל מסך המבקש כינוי משתמש. לאחר שכל התלמידות/ים כתבו את הכינוי שלהם, ניתן להתחיל לשחק.

מדריך למשתמש ב- kahoot

עולם העבודה - היסטוריה ארוכה בקצרה - כתב חידה

מלאו את המילים החסרות בקטע לפי הגימטריה או החידה שבסוגריים

לאורך ה _____ (5, 10, 200, 6, 9, 60, 10, 5) עבדו חבֵה _____
 (נש+ מאגר מים גדול) והגברים ב _____ (+ + ס) בחקלאות או במקצועות כמו
 _____ (לא מת + יטות), נגרות ו _____ (+ + ה). כל בני הבית, כולל
 _____ (+ + ים), היו שותפים לעבודה ו _____ (ת + מילה נרדפת לגבוה + ו)
 כמידת יכולתם ל _____ (פר + בחנוכה היה כזה + ת) המשפחה. המצאת ה _____
 (40, 50, 6, 70) ובעקבותיו המצאת ה _____

(+ + י'ו), שמקראת גם "ה _____ (מילת שאלה + פכה) התעשייתית"
 (1760-1830) הביאה למעבר מעבודה _____ (תק + מילת שלילה + ית) ביתית
 לעבודה תעשייתית ולהפרדה בין ה _____ (+) בו גרים ל _____
 (+) בו עובדים.

בשלב הראשון היו אלה ה _____ (אחורי הגוף + רים) שיצאו לעבוד ב _____
 (+ + מפ) והנשים נשארו לעבוד בבית. ההבדל המשמעותי היה שתמורת העבודה
 במפעל התקבל שכר ועבודות הבית נעשו ללא שכר _____ (+ + י). כאשר פרצה
 מלחמת העולם הראשונה (1914) וגברים רבים גויסו ל _____ (+ + א), נקראו
 הנשים לבוא להחליף אותם. עם תום המלחמה וחזרתם של הגברים, התבקשו הנשים
 _____ (2, 6, 7, 70, 30) וכך הן עשו. מצב דומה ארע כאשר פרצה מלחמת העולם
 השנייה (1939). גברים רבים גויסו ושוב נקראו הנשים להחליפם, אולם הפעם, כאשר חזרו
 הגברים, _____ (ההיפך מכן) הסכימו כל הנשים לעזוב ורצו להמשיך לקחת _____ (ההיפך
 ממחוספס) בעולם העבודה בשכר.

משלב זה ועד _____ (אתמול, _____, מחר) יותר ויותר _____ (נ + מילה נרדפת למתנה
 + ס) לוקחות חלק בעולם העבודה בשכר לצד גברים. תפקידים _____
 (ש + + בו) "רק לנשים" או "רק לגברים" מקבלים אליהם לאט לאט עובדים משני
 ה _____ (שבעת ה..., ארבעת ה...), ולמעשה המצאות חדשות ושינויים חברתיים
 ממשיכים לשנות את עולם העבודה כל ה _____ (+).

עולם העבודה - היסטוריה ארוכה בקצרה – טקסט מלא

לאורך ההיסטוריה עבדו רוב הנשים והגברים בביתם בחקלאות או במקצועות כמו חייטות, נגרות ואפייה. כל בני הבית, כולל ילדים, היו שותפים לעבודה ותרמו כמידת יכולתם לפרנסת המשפחה. המצאת המנוע ובעקבותיו המצאת המכונות, שנקראת גם "המהפכה התעשייתית" (1760-1830) הביאה למעבר מעבודה חקלאית ביתית לעבודה תעשייתית ולהפרדה בין הבית בו גרים למפעל בו עובדים.

בשלב הראשון היו אלה הגברים שיצאו לעבוד במפעלים והנשים נשארו לעבוד בבית. ההבדל המשמעותי היה שתמורת העבודה במפעל התקבל שכר, ועבודות הבית נעשו ללא שכר כספי. כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה (1914) וגברים רבים גויסו לצבא, נקראו הנשים לבוא להחליף אותם. עם תום המלחמה וחזרתם של הגברים, התבקשו הנשים לעזוב וכך הן עשו. מצב דומה ארע כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה (1939). גברים רבים גויסו ושוב נקראו הנשים להחליפם, אולם הפעם, כאשר חזרו הגברים, לא הסכימו כל הנשים לעזוב ורצו להמשיך לקחת חלק בעולם העבודה בשכר.

משלב זה ועד היום יותר ויותר נשים לוקחות חלק בעולם העבודה בשכר לצד גברים. תפקידים שנחשבו "רק לנשים" או "רק לגברים" מקבלים אליהם לאט לאט עובדים משני המינים, ולמעשה המצאות חדשות ושינויים חברתיים ממשיכים לשנות את עולם העבודה כל הזמן.

איך אני אהיה מה שאני רוצה להיות

שיעור 9

מטרות:

1. הענקת לגיטימציה ופתיחות מחשבתית לשונות ומגוון מגדרי בתחומי עיסוק.
2. טיפוח חשיבה ביקורתית בהיבט המגדרי של עולם העבודה.
3. הכרה ביכולת הבחירה של כל אחת ואחד להיות מי שהיא/וא רוצה להיות.

יעדי ביצוע

1. התלמידות/ים יבררו תפיסות מקובלות לגבי בחירה מגדרית של תפקידים ומקצועות
2. התלמידים/ות יביעו עמדה מנומקת ביחס לתפיסות המקובלות
3. התלמידים/ות יציגו "סיפורים חריגים" ביחס לתפיסות המקובלות ויביעו עמדתם על "חריגות" זו

למורה:

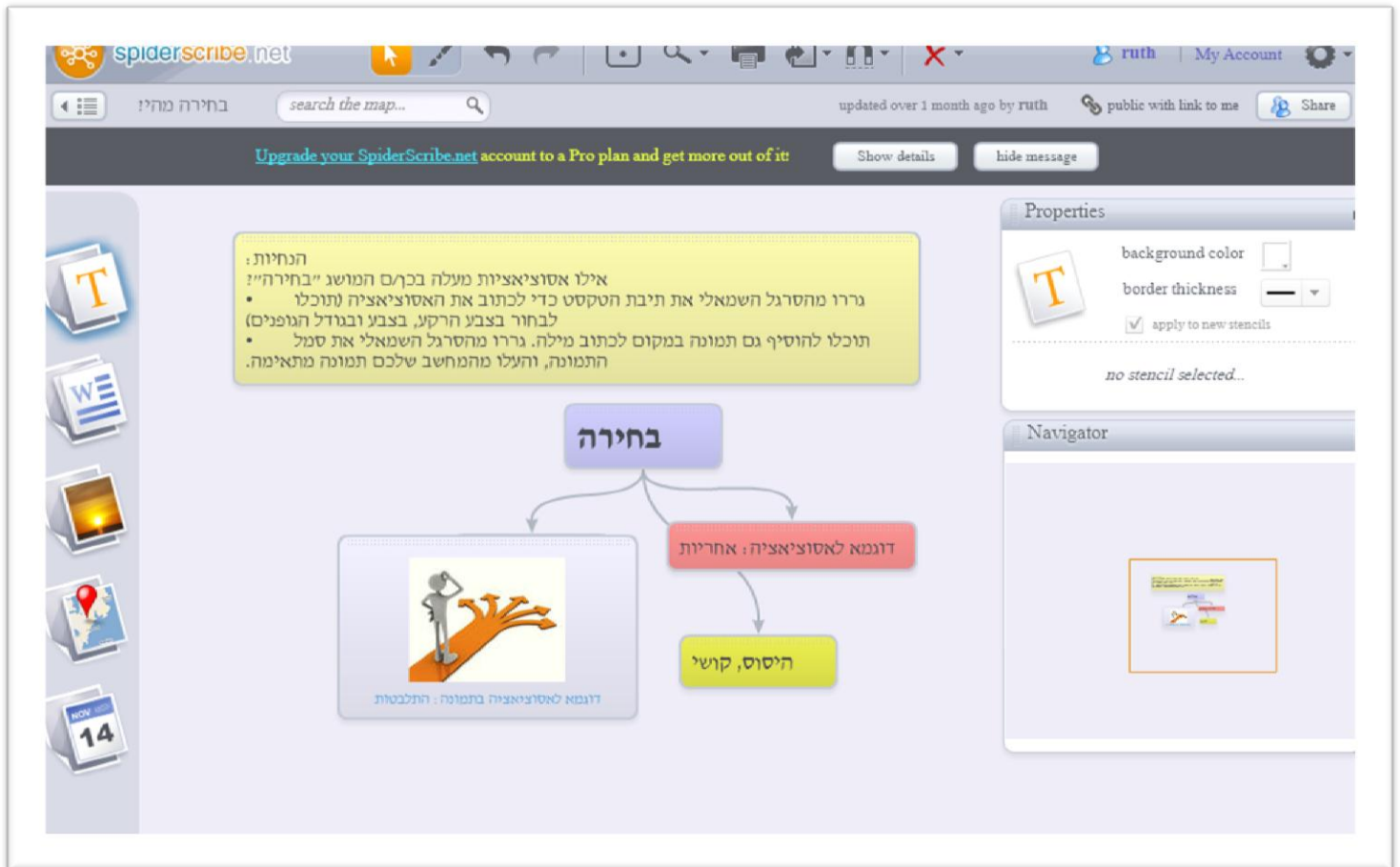
שיעור זה הינו שיעור שלישי וסוגר של תחום "עולם העבודה וההגשמה האישית". שני השיעורים הקודמים התמקדו יותר בהתבוננות על הבניות חברתיות, בהיבט מגדרי, סביב עולם המשחקים ועולם העבודה. בשיעור זה אנו רוצות/ים להציג לתלמידות/ים מודלים מגוונים לחיקוי בעולם העבודה כדי לאפשר שונות ופתיחות וכדי לעודד את התלמידות/ים להתחבר לאני הפנימי שלהם, במקביל לפיתוח סבלנות לאחר/ת.

מהלך הסדנה:

1. **כתבי/כתוב** על הלוח את המושג "בחירה" בתוך עיגול ובקשי מהתלמידות/ים להגיד איזה אסוציאציות עולות להן/ם מהמושג הנ"ל. **רשמי/רשום** את הנאמר.

פעילות חלופית מקוונת בכיתה המצויינת במחשב/ טבלט לכל תלמיד:

פתיחת מפת חשיבה (spiderscribe) ע"י המורה, במקום לוח. התלמידים ירשמו אסוציאציות למילה "בחירה". בסיום הפעילות תוקרן מפת החשיבה על הלוח לדיון: ראו **דוגמא** למפת חשיבה.

ראו [מדריך למשתמש](#) במפת חשיבה spiderscribe

2. שאלוי:

- במה כרוכה בחירה? האם קל לבחור? קשה? מדוע?
- האם אנחנו יכולות/ים לבחור בכל דבר בחיים, במה שקשור למי נהיה?
- ישנם דברים שאתן/ם מרגישות/ים שאתן/ם לא יכולות/ים לבחור בהם?

3. חלקי לכל תלמיד/ה 2 פתקים להרמה – בן בת (ראו נספח 1). **הקריאי** רשימה ארוכה של מקצועות, אשר מוקראות במקביל בלשון זכר ונקבה, ובקשי מהתלמידות/ים להרים בכל הקראה את הפתק בן או בת לפי תחושתו/ה למי שיותר מתאים המקצוע/תכונה. **רשמי/רשום** את התוצאות על הלוח. מומלץ להדפיס את הפתקים על צבעים שונים כדי שיהיה ניתן לראות גם ויזואלית את העמדות. המלצת הבית: בניס על דף ורוד ובנות על דף כחול. המקצועות: שיפוצניק/ית, מורה, מזכיר/ה, ספר/ית, טבח/ית, מלצר/ית, בארמנית, מנהל/ת בית ספר, מנכל/ית של מפעל, פועל/ת, מנקה, רקדן/ית, טייס/ת. ניתן להוסיף ולגוון עוד מקצועות.

- אילו מילים על – פי הרגשתכן/ם מתאים להן יותר להיאמר בלשון זכר או בלשון נקבה? שימו לב שיש מילים בשפה שבדרך כלל משתמשים בהם במגדר מסוים - לדוגמא מזכירה.
- למה לדעתכם יש דברים שנראים יותר מתאימים לבנים או יותר מתאימות לבנות?

- איך זה מתחבר לכך/ם למושג הבחירה שעסקנו בו הרגע?

4. **חלק/י** את הכיתה לקבוציות של ארבע/ה תלמידות/ים. **תנאי** לכל קבוצית כתבה אחת מהנספחים המצורפים

שימו לב שלקבוצית אחת צריך לארגן מבעוד מועד מחשב נייד כדי לצפות בקטע המצורף. אם יש בעיה ניתן לחלק לשלוש קבוציות. עקב מגבלת זכויות יוצרים לא יכולנו לערוך את הכתבות כדף עבודה אלא רק לצרף קישור לכתבה. מומלץ לקצר את הכתבות כך שיתאימו ליכולות התלמידות/ים

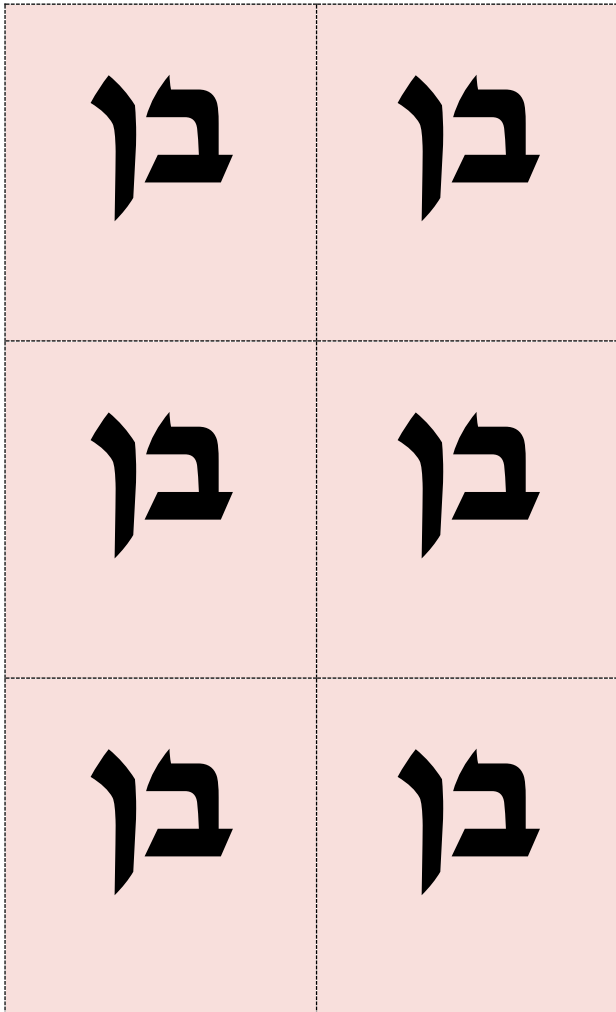
5. לאחר עשר דקות **כנס/י** שוב את הכיתה **ובקש/י** מכל קבוצית לשתף על איזה דמות הם קראו ומה הם חושבים עליה.

- האם, לדעתכם/ם, יש הרבה דוגמאות כאלו? נסו לשער מדוע?
- למה הן כל כך נדירות?
- מה משותף לכל הא/נשים האלו?
- מדוע חשוב שיהיו יותר א/נשים כאלה?

6. לסיכום **סבב** מה אני רוצה להיות שאהיה גדולה

נספח א': בן או בת?

למורה, ניתן להעתיק דפים אלה בהגדלה, ולייצר מהם פיתקיות למשימה.

לפניכן סיפורו של גבר גנן בגן: ממש לא לנשים בלבד

קראו את סיפורו ולאחר מכן ענו על השאלות הבאות:

1. מה הדבר שבגללו כתבו עליו כתבה בעיתון?
2. האם הסיפור חריג בעיניכם? אם כן, במה?
3. מה הדברים שאנחנו רגילים/ות לראות בתחום?
4. מה לדעתכם הוביל אותו לבחור חיים כאלו?

את הסיפור תתבקשו להציג לפני שאר הקבוצה.

לפניכן סיפורם של שני גברים לא לנשים בלבד (צפו בסרטון מהדקה ה - 50: 1 עד 45: 3)

צפו בסיפורם ולאחר מכן ענו על השאלות הבאות:

1. מה הדבר שבגללו עשו עליו כתבה?
2. האם הסיפור חריג בעיניכם? אם כן, במה?
3. מה הדברים שאנחנו רגילים/ות לראות בתחום?
4. מה לדעתכם הוביל אותם לבחור לעסוק בתחום זה?

את הסיפור תתבקשו להציג לפני שאר הקבוצה.

לפניכן סיפורה של אישה כתבה על שחקנית הכדורגל מה המרתה

קראו את סיפורה ולאחר מכן ענו על השאלות הבאות:

1. מה הדבר שבגללו כתבו עליה כתבה בעיתון?
2. מה אתן/ם חושבות/ים על החיים שבחרה לחיות?
3. מה לדעתכם הוביל אותה לבחור חיים כאלו?

את הסיפור תתבקשו להציג לפני שאר הקבוצה.

לפניכן סיפורה של אישה רוני טייסת הקרב הראשונה

קראו את סיפורה ולאחר מכן ענו על השאלות הבאות:

1. מה הדבר שבגללו כתבו עליה כתבה בעיתון?
2. מה אתן/ם חושבות/ים על החיים שבחרה לחיות?
3. מה לדעתכם הוביל אותה לבחור חיים כאלו?

את הסיפור תתבקשו להציג לפני שאר הקבוצה.

תפקידים במשפחה שלי

שיעור 10

מטרות:

1. פיתוח מודעות לתחום השוויון המגדרי במרחב המשפחתי.
2. טיפוח הבנה שתפקידים סטריאוטיפיים מגדריים מעצבים את התפיסות שלנו משלב מאוד מוקדם.

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יזהו חלוקת תפקידים במרחב המשפחתי
2. התלמידות/ים יביעו עמדה על חלוקת תפקידים זו ועל הצדק השוויוני בחלוקה
3. התלמידות/ים יציעו חלוקה אחרת של תפקידים במרחב המשפחתי

למורה:

חלוקת התפקידים המסורתית בין המינים במטלות הבית הינה לרוב שגברים אחראים למשימה הנחשבת לגברית ואשר אינה יומיומית באופייה (ביצוע תיקונים קטנים בבית, קניות) ואילו נשים אחראיות בלעדית או במשותף על מטלות הנחשבות מרכזיות לתפקוד השוטף של משק הבית. מכון ון ליר מפרסמים את [מדד המגדר](#) עפ"י מחקרים עדכניים כל שנה. בשנת 2015 הם חקרו והוסיפו את [מדד הזמן](#) – שמבטא את החלוקה המגדרית בתוך המשפחה בין עבודה בשכר לבין עיסוק בפעילויות אחרות. הנתון כי אחוז גבוה של נשים עובדות במשרות חלקיות לעומת אחוז הגברים, יכול ללמד אותנו גם על חלוקת המטלות המשפחתיות בבית.

עוד להעשרה מצגת של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה [סקר חברתי - ע"מ 39 על תפקידים במשפחה - משנת 2009](#)

וגם מומלץ לצפות בתוכנית ["שוונג"](#), העוסק בשוויון בין המינים במשפחה:

הערה: יש לציין כי קיימים פורמטים שונים של משפחות, ועל כן רצוי להקדים ולהתייחס למושג "משפחה" כמושג רחב, שאינו מתייחס בהכרח למשפחה הסטריאוטיפית של "אבא" ו"אמא" הורים נשואים לילדים ביולוגיים. הבהירו בתחילת השיעור כי המשפחות שלנו שונות זו מזו. משפחות חד הוריות, משפחות רב-דוריות, משפחות מאמצות, משפחות המורכבות מהורה ביולוגי והורה שאינו ביולוגי, הורים החיים יחד ואינם נשואים, משפחות עם הורים ממין זהה, משפחות המורכבות מאנשים שאינם בעלי קשר דם הקשורים זה לזה דרך תפיסת עולם משותפת או מערכת אמונות משותפת.

מהלך הסדנה:

ניתן לפתוח ולומר: לכל אחד מאתנו יש את המשפחה שלו, ישנם סוגים שונים של משפחות. ישנם משפחות של שתי אמהות, שני אבות, משפחה של סבא או סבתא, משפחה של אבא ואמא, משפחות להורים מאמצים, ילדים עם ילדים שאינם האחים... (כמובן שבדוגמאות למשפחות יש לציין דוגמאות למשפחות של תלמידות/ים בכיתה)

1. **נחלק** את הכיתה לקבוצות (3-4 משתתפים). כל קבוצה **תקבל** רשימת כרטיסיות (מופיע בנספח א'). כל אחת/ד ת/יתאר את המשפחה שלו/ה בקצרה ולאחר מכן יענו על השאלות מהנספח בסבב.

לאחר שהסבב יסתיים, **ינסו** המשתתפים/ות **להשיב** על השאלה: האם לדעתם/ן קיים שוויון בין הגברים לנשים במשפחה שלהן/ם? ובמידה ולא, האם זה מפריע להן/ם?

2. לאחר העבודה בקבוצות, נקיים **דיון** במליאה:

- אילו תפקידים במשפחה נחשבים כתפקידים גבריים ואילו תפקידים נחשבים נשיים? מה דעתכם על חלוקה זו? האם חלוקת התפקידים בין האחים והאחיות שונה?
- קרה לכן/ם שהרצונות שלכן/ם היו שונות מציפיות של ההורים שלנו? מה הרגשתן/ם?
- מציעה חלופה: ספרו על מקרה שבו רציתן/ם למלא תפקיד שונה מהתפקיד שציפו הוריקן/ם שתעשו. מה הרגשתן/ם?
- האם נתקלתם פעם במצב שבו אמרו לכם בבית שמהו הוא לא בשביל בנים/בנות? איך הרגשתם? האם תרצו לשנות את המצב?
- מי קובע את החוקים לגבי איך שאנחנו אמורים להתנהג בבית? מדוע?

3. **אופציה להמשך**, נתלה בחדר שלט "מסכימה/מסכים" על קיר אחד ו"לא מסכימה/לא" (?). מסכים" על הקיר ממול. **נקריא** לתלמידות/ים מספר היגדים מנספח ב' **ונבקש** מהם להתמקם בהתאם. **נפתח** דיון על כל היגד.

4. לסיכום **נשאל**:

- איך היינו רוצים ש אצלנו בבית תתנהל חלוקת התפקידים ולמה?
- מה דעתכם על שוויון בלקיחת האחריות בעבודות הבית בין המינים ולמה?
- איך כל מין מרגיש בכל סיטואציה?

מי עושה/ים את הכביסה בבית?

מי מנקה/ים את הבית?

מי מטפל בגינה? בעציצים? בטיול עם הכלב?

מי משתתף בימי הורים בבית הספר?

מי קונה/ים את מצרכי המזון בבית?

מי נמצא רוב שעות היום מחוץ לבית?

מי מכין את הארוחות בבית?

מי מטפל בבני משפחה חולים?

מי זורק את האשפה בבית?

מי מבצע תיקונים קטנים בבית?

<p>לעבוד מחוץ לבית זה בסדר, אבל רוב הנשים צריכות להתמקד בבית ובגידול ילדים</p>
<p>עדיף שהאבא ישאר בבית עם הילדים</p>
<p>צריך שתהיה חלוקה הוגנת ושוויונית בין הנשים והגברים במשפחה</p>
<p>במשפחה, טוב שבעניינים קטנים תחליט האישה ובעניינים גדולים- יחליט הגבר</p>
<p>ילדים זקוקים לחום של האם בשנים הראשונות</p>
<p>אישה שעובדת במשרה מלאה - פוגעת במשפחה</p>
<p>במשפחה, טוב שבעניינים קטנים יחליט הגבר ובעניינים גדולים- האישה</p>
<p>איש שעובד במשרה מלאה - פוגע במשפחה</p>
<p>תפקידו של הגבר להרוויח כסף, תפקידה של האישה לטפל בילדים בבית</p>
<p>ילדות/ים זקוקות/ים למפגש יומיומי עם דמות אב</p>
<p>תפקידה של האישה להרוויח כסף, תפקידו של הגבר לטפל בילדים בבית</p>
<p>נשים מנקות, מבשלות ומכבסות יותר טוב מגברים</p>
<p>גברים יודעים (וצריכים) לטפל במטלות הבית בדיוק כמו נשים</p>

היא-סטוריה

שיעור 11 (כפול - מצריך כיתת מחשבים)

מטרות:

1. טיפוח מודעות לעובדה שההיסטוריה נכתבה על – ידי גברים ומנקודת מבטם.
2. חקר סיפורי נשים שהטביעו חותמן במציאות
3. דיון עמדות סביב התכונות הנדרשות לנשים ולגברים כאחד כדי להשאיר חותם בעולם

יעדי ביצוע:

1. התלמידים יסבירו את העובדה שדמויות היסטוריות גבריות מוכרות להם, ואילו דמויות היסטוריות נשיות פחות מוכרות.
2. התלמידות/ים יחקרו וישתפו ב סיפוריהן של נשים שהטביעו חותמן במציאות וישתפו את חבריהם בממצאים.
3. התלמידות/ים יבררו מהן יציעו התכונות הנדרשות לנשים ולגברים כאחד כדי להשאיר חותם בעולם, וינמקו את הצעותיהן/ם.

למורה:

המילה היסטוריה באנגלית מורכבת מהמילים "הסיפור שלו" HISTORY. מילה זו מבטאת את מה שהתגלה רק בעשרות השנים האחרונות לאור הפמיניזם, והוא הדרתם של נשים מדפי ההיסטוריה.

הנשים חוללו ומחוללות לא פחות מגברים את ההיסטוריה, אך זו אינה נחשבת בעיני מי שכותב אותה.

בשיעור זה נציג לתלמידות/ים סיפורים של הדרת הנשים מההיסטוריה, וסיפורים על דמויות נשיות שעשו שינוי בעולם.

חלק מרכזי מהשיעור מבוסס על עבודת חקר בקבוצות קטנות על נשים מנהיגות. יש צורך להקצות לשם כך חדר מחשבים. במידה ואין את התנאים לכך בבית הספר ניתן להוציא כתבות על מספר נשים ולתת לתלמידות/ים לעבוד עם דפים.

מהלך הסדנה:

1. נקריין לתלמידות/ים את [מצגת התמונות](#) המצורפת ונשאל מי הדמות המופיעה בכל תמונה. הדמויות מבטאות גבר ואישה שפעלו, פחות או יותר באותו תחום, אך רק הגבר יהיה מוכר לרב התלמידות/ים. הרצל ודונה גרציה (בפועלם ליישוב יהודים במדינה יהודית בארץ ישראל), רוזה

פרקס ומרטין לותר קינג (בפעולתם במאבק לשוויון בין לבנים לשחורים), אלברט איינשטיין ומארי קרי (בחקר המדעי).

- איך זה שהכרתם/ את הגברים ולא את הנשים?
- מה דעתכם/ על מצב זה?

נספר את משמעותה של המילה היסטוריה באנגלית, לאור הכתוב בפתיחה למורה

2. **נחלק** את הכיתה לזוגות, כל זוג צריך לבחור דמות של אישה מנהיגה/פורצת דרך, ללמוד עליה ולהכין פוסטר עם תמונה, פרטים אודותיה ועמדה של התלמידות/ים מה עושה אותה מנהיגה בעיניהם. את הפוסטרים מומלץ להדפיס ולתלות בבית הספר. המורה יכולה לסייע בבחירת דמויות, אבל העדיפות היא שהתלמידות/ים יבחרו דמות שהן חושבות שהיא פורצת דרך/הטביעה חותם בעולם. רשימה חלקית ביותר: רוזה פרקס, חביבה רייק, אסתר בראזני, מלאלה יוסופזאי, ז'קלין כהנוב, חנה סנש, הנרייטה סולד, עדה לאבלייס, אמא תרזה, עדי אלטשולר, חווקה פולמן רבן, פרחת ששון, קוקו שנל, דונה גרציה, ברכה סרי, שולמית אלוני ועוד רבות רבות. שוב, כדאי להפנות לחוברת בתרבות ישראל.

שאלות עזר:

- מהו הדבר שבגללו היא התפרסמה?
- חשבו על שלוש-ארבע תכונות שאפיינו אותה על פי מה שקראתם.
- מה אתם/ן חושבות/ים על מה שעשתה ועל החיים שבחרה לחיות? מה לדעתכם/ן הוביל אותה לבחור חיים כאלו?

3. התלמידות/ים יציגו את הנשים עליהן קראו.

- האם, לדעתכם/ן, יש הרבה נשים כאלה? נסו לשער מדוע?
- למה הן כל כך נדירות?
- מה משותף לכל הנשים האלו שעשו משהו בעל השפעה עמוקה על העולם? אישיות מיוחדת? נסיבות? החלטה? משהו שהיה חשוב להן?

4. **לסיכום**: הנשים הינם כח חזק ומשמעותי בכל קיומנו בעבר ובהווה. הן הוצאו מדפי ההיסטוריה אך מקומן לא נמחק משם. הבחירה להנהיג יכולה להיות בדרכים שונות וצריכה להיות פתוחה לנשים וגברים כאחד. בשיעור זה אנו נותנות/ים במה חשובה לקולן של נשים בהיסטוריה.

קבוצת השווים המגדרית שלי

שיעור 12

מטרות:

1. טיפוח סובלנות לשוני בתחומי העניין והעיסוק של בנים ובנות
2. העמקת ההיכרות עם תחומי העניין של בני המין השני.
3. פעילויות משותפות להיכרות מעמיקה.

יעדי ביצוע:

4. התלמידות/ים יציגו את תחומי העניין של בני המין השני.
5. התלמידות/ים ישוו בין תחומי העניין והעיסוק של בנים לבין תחומי העניין והעיסוק של בנות.
6. התלמידים יציעו פעילות משותפת לבנים ולבנות שבה יבטאו את עמדתם בנושא

למורה:

החל מגיל 3 קיימת נטייה להתבדלות של המינים. בנות מעדיפות בנות ובנים מעדיפים בנים "כחיים בשני עולמות נפרדים..." כך כל אחת מקבוצות השווים המגדריות בונות להסך את תחומי העיסוק והעניין ובעקבותיהם את המיומנויות והכישורים אליהם/הן נחשפים/ות.

בגיל ההתבגרות, שלב שבו מתעצבת זהותו של המתבגר/ת, ניתן לראות כי מגמה זו הולכת ומתחדדת ובעקבותיה גם מתגבשים הסטריאוטיפים המגדריים שכל אחד/ת מבני המין מרשה לעצמו. העלאה למודעות וההיכרות המשותפת של כל אחד מהמינים זה עם זה עשויה לאפשר מרחב לשיח רחב יותר ומאפשר.

מהלך הסדנה:

1. **נושיב** את הכיתה בשני מעגלים: מעגל בנים ומעגל בנות. בכל מעגל **עובר דף** בריסטול a4, וכל אחד/ת בתורו **כותב** מה היא/הוא אוהבת/ לעשות ביחד עם חברות/ים – עיסוקים בשעות הפנאי, חוגים, משחקים. נוצרות שתי מניפות – מניפת הבנים ומניפת הבנות.
2. **דיון** על שתי המניפות שנוצרו – השוני והדמיון בין הרשימות. מה בנות אוהבות לעשות ביחד ומה בנים אוהבים לעשות ביחד.
3. **נבקש** מהתלמידות/ים להתהלך בחדר לצלילי מוסיקה. כשהמורה מפסיקה את המוסיקה נפגשים בזוגות ועונים על שאלות של המורה.

שאלות- לדוגמא:

- אתמול הייתי ב...
- תוכנית טלוויזיה שראיתי

- כמה אחים/אחיות יש לי
- שחקן/זמן שאני מעריץ/ה
- אני אוהב/ת...
- אם הייתי יכול/ה הייתי....

הערה: בדרך כלל בנים ובנות יצטרפו לזוגות של בני מינסך, מידי פעם המורה מבקשת ליצור זוגות עם בני המין השני.

4. **נחלק** את הכיתה לשתי קבוצות מעורבות – כל קבוצה יוצרת מיזם של פעילות/יות משותפות לבנים ולבנות. המיזם יכול להיות משיווק של מוצר, משחק משותף, פרסומת, פעילות חברתית כלשהיא. יש צורך בחומרים – עיתונים/בריסטולים/טושים/בצק/פלסטלינה.... ניתן לתת את המשימה כפעילות הביתה לקבוצות המעורבות.

5. **הצגת המיזמים**

6. **בסבב כל אחד/ת יגידו** מה למדו על קבוצת השווים שלהם/ן. מה למדו על קבוצת השווים המגדרית האחרת ואיזה למידה חדשה הייתה להם/ן מהמשימה המשותפת.

- מה היתרונות והחסרונות בפעילות משותפת בקבוצות הטרוגניות והומוגניות.

היבטים מגדריים ביחסי חברות בין בנים לבנות

שיעור 13

מטרות:

1. טיפוח חשיבה ביקורתית על התפקידים המוגדרים לכל מגדר בתפיסה המקובלת.
2. טיפוח מודעות לחשיבות החופש בהבעת רגשות וביטויי יוזמה אצל כל מגדר.

יעדי ביצוע:

1. התלמידים יביעו עמדה ביקורתית על התפקידים המוגדרים לכל מגדר.
2. התלמידות/ים יביעו עמדה על חשיבות החופש להבעת רגשות וביטויי יוזמה אצל כל מגדר.

למורה:

בגילאי סוף היסודי מתחיל שלב המעבר בין נפרדות שכיחה בין בנים לבנות לגילויי עניין ורצון להתקרב. התלמידות/ים יגיעו לזה בשלב שונה בחייהם, אבל זה מתחיל להיות בשיח ובנוכחות.

מטרתנו בשיעור זה להתבונן על התפקידים דרך דוגמא ספציפית של חיזור ולערער על המובן מאליו של מי החזק והאקטיבי ומי החלשה והפסיבית. כמו כן מטרתנו לפתוח את הגישה לעולם הרגש גם לבנים.

השיעור עוסק בגישה הרווחת בה בן נמשך לבת ולהפך. עם זאת חשוב מאוד להזכיר כי יכולה להיות גם משיכה לבן/בת אותו המין.

מהלך הסדנה:

1. **נזכיר** את השיעור הקודם וההבדלים שגילינו בתחומי העניין בין בנים לבנות. בשיעור זה נבחן את המפגש בדרכי התקשורת.
2. **נשאל:** האם, לדעתכם, יש הבדלים בין חברות של בנים לחברות של בנות? ממה נובעים הבדלים אלה?
3. **נקרא** עם התלמידות/ים את השיר המצורף איך בת תיצור קשר עם בן/בת שמוצא/ת חן בעינה ואיך בן יעשה את זה?

אומץ / דפנה דה- הרטוך

אולי גם הוא עכשיו, במחברת
 יושב ופותר תרגיל?
 אמא שלי תמיד אומרת:
 "לבנות אסור להתחיל!"
 אבל גם בנים מרגישים,
 הוא רוצה בדיוק כמוני.
 ראיתי מבט בעיניו.
 בן ובת, מה כבר השוני?
 אני
 מטלפנת
 עכשיו!

4. **נקיים** דיון בהתייחסות חופשית לשיר:

- לשיר, מה אתם/ן חושבים/ות / מרגישים/ות בעקבות הקריאה?
- הסבירו את משמעות הכותרת לשיר: "אומץ"
- מה היו הגישות המקובלות פעם? מה ההבדל בין גישת האם לגישת הבת?
- הביעו דעתכם/ן המנומקת בסוגיה "מי מתחיל עם מי?"

5. **נקרא** עם התלמידות/ים עוד שיר

מכתב אהבה / יורם טהרלב

הייתי כותב לה מכתב אהבה,
 לו הייתי בטוח שהיא לא תצחק ממני,
 לו הייתי בטוח שלא תראה את המכתב לאף אחד אחר,
 לו הייתי בטוח שאין לה כרגע חבר,
 לו הייתי בטוח שלא יכירו את כתב ידי על המעטפה,
 לו הייתי בטוח שהיא תסכים,
 לו הייתי יודע מה לכתוב בפנים.

6. **נקיים** דיון בהתייחסות חופשית לשיר:

- מה אתם/ן חושבים/ות / מרגישים/ות בעקבות הקריאה?
- מה דומה ומה שונה בין שני השירים?
- איזו דילמה מעלה הילד?
- איזו משמעות ניתן לייחס לכך שהשיר הראשון נכתב על ידי משוררת ואילו השני נכתב על ידי משורר?

7. לסיכום נשאל

- האם אתן/ם מרגישות/ים שיש הבדל בין בנות לבנים בציפייה להיות אקטיביות או פאסיביות? להיות חזק/ה או חלש/ה ביחסים שבין בנים ובנות?
- מה הבנים ומה הבנות מרוויחות/ים ומפסידות/ים מהציפיות האלה?
- מה דעתכם על הבדלים בין בנות לבנים בשיחה על תחושות ורגשות?
- למה לדעתכן/ם יש כאלו הבדלים? ושוב מה כל מגדר מרוויח ומפסיד מהבדלים אלו?
- מה אתם חושבים על הנושא של שוויון בין המינים בחשיפת רגשות של אהבה?
- האם הייתן/ם רוצות/ים לצמצם את הפער? מדוע? כיצד?

הומו זו לא קללה

שיעור 14

מטרות:

1. טיפוח ההבנה כי שונות בנטייה המינית היא חלק מן השונות הכללית בין בני/בנות אדם. טיפוח יחס חיובי לשונות בין בני/בנות האדם וחיזוק הבטחון בהצגת השונות. טיפוח פתיחות, קבלה וכבוד כלפי האחרות והאחרים שסביבנו - גם אלו שלא עונים על הציפיות המגדריות שלנו.
2. קידום ההבנה כי השימוש בקללה "הומו" הוא פוגעני ומעליב ויש להימנע ממנו.

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יבינו את השוני בין א/נשים בנטייה המינית לאור השוני בין בני ובנות האדם בכלל
2. התלמידות/ים יביעו עמדה על חשיבות השונות והמגוון של בני/ות אדם
3. התלמידות/ים יסבירו מדוע השימוש בקללה "הומו" הוא פוגעני ומעליב ומדוע יש להימנע ממנו. (מציעה לשנות את סדר המטרות)
4. התלמידות/ים יציעו הצעות חינוכיות לקידום הפתיחות, קבלה וכבוד כלפי האחרות והאחרים (גם אלו שלא עונים על הציפיות המגדריות שלנו).

למורה:

נכון להיום (שנת 2014) בכ- 80 מדינות עדיין נמצאים יחסים חד מיניים מחוץ לחוק, כאשר ב-10 מהן קיים עונש מוות, ובאחרות עונשי מאסר בתקופות שבין שנה למאסר עולם.

מעבר לאפליה על ידי החוק, מתרחשים ברחבי העולם, בכל שנה, מאות מקרי רצח של הומוסקסואלים וטרנסג'נדרים, על רקע שונותם המינית והמגדרית.

מה שמנחה את קו האלימות הזה כלפי אוכלוסיית הלהט"ב נעוץ בתפיסה ההומופובית שמתכתבת ונסמכת גם על האלימות והתפיסות כלפי נשים. תפיסות אלו משתרשות בנו מהגילאים הצעירים ביותר ומגולמים בכל מני ביטויים של חינוך. בשיעור זה בחרנו להתרכז בביטוי מובהק אחד והוא השימוש במושג "הומו" או "לסבית" ככינוי גנאי. הקללה "הומו" היא קללה רווחת במסדרון בית הספר ולא רק בנים משתמשים בה כדי להעליב, לפגוע ולנדות.

מהלך הסדנה:

1. **נשחק** ביגו אהבות הפוך - נחלק לוחות ביגו אהבות הפוך (נספח א'). כל אחת ואחד צריכים לענות בצד אחד של הלב על ההגדרה המופיעה במשבצת. אחרי שסיימו, נבקש

מהתלמידות/ים להסתובב בכיתה ולחתום אחד לשני בחצי השני של הלב כשמצאו שלמישהו יש תשובה שונה משלהם (יש להקפיד בפעילות זו כי לא ייכתבו דברים מעליבים כלפי הילדים והילדות) צריך להגיע לבינגו של לוח מלא.

דיון קצר:

- איך הרגשתם/ן במשחק?
- האם מצאתם/ן בקלות דברים שונים? מדוע?
- מה, לדעתכם, יותר כיף - להיות דומה או להיות שונה?
- האם יש דברים שקשה להיות שונה בהם? כמו מה למשל?
- מה דעתכם/ם על האפשרות שכולנו נהיה דומים?

2. נצפה בסרטון של ג'ורג' עמירה

- מה הביא את ג'ורג' לערוך את הסרטון הזה?
- ממה לדעתכם/ם הוא סבל?
- מה לדעתכם/ם אמרו לו בכתה? בבית? בשכונה? איך הוא מרגיש?
- מה היו אפשרויות התגובה שלו? מה עוד הוא יכול לעשות?
- מה דעתכם/ם על "הקללות" שג'ורג' סופג? האם זה בסדר להשתמש במילים אלו כקללות?
- אם שמעתם/ם פעם מישהו שמתמש במילה "הומו" כקללה – מה חשבתם? מה הרגשתם?

למורה:

"נשים" ו"גברים" הן תוויות שמביאות איתן הרבה הנחות וציפיות - איך להתלבש, מה לחשוב, מה לעשות בזמן הפנוי וכו'. ההנחה שאנשים ממגדר אחד צריכים להתאהב במגדר השני נקראת "הטרו נורמטיביות" (ההנחה שכולם אמורים להיות סטרייטים). ההנחות האלו הם למעשה חלק בלתי נפרד מההבניות המגדריות שלנו.

נתון חשוב שכדאי להכיר בהקשר זה - בערך אחד מכל עשרה א/נשים הוא הומו/לסבית/ביסקסואל. נתון זה מלמד אותנו שסביר להניח שבסביבה הקרובה של כל אחד מאתנו ישנו לפחות גבר או אישה אחת שהעדפתם המינית היא חד מינית. לצד זה נוסף שאין ייצוג הולם לאנשים להט"בים במדיה הפופולרית או במוסדות הכוח החברתיים (פרסומות, סרטים, טלוויזיה, עיתונות ובממשלה) ולחסרונם יש השפעה ניכרת על הבניית היחס ההומופובי של החברה שבאה לידי ביטוי גם ע"י שימוש במילה "הומו" כקללה.

3. נערוך סבב בו כל אחד/ת אומר/ת לג'ורג' משהו בעקבות הסרט שעשה.

לאחר הסבב נשאל:

- מה לדעתכם/ן קרה אחרי שג'ורגי העלה את הסרטון?
- האם זה שינה את היחס כלפיו בכיתה?

למורה:

אמו של ג'ורגי סיפרה שבעקבות הסרט שעלה אתמול כבר התחילו להתייחס אליו אחרת, וילדים רבים הצטערו על ההתנהגות שלהם. אפילו מחנכת הכיתה עשתה בבוקר שיחה עם התלמידים והם ביקשו ממנו סליחה.

4. **נספר** לכיתה שהסרטון של ג'ורגי עמירה הגיע עד לנשיא רובי ריבלין והנשיא הזמין אותו לעשות **סרטון** ביחד אתו כדי להעביר את המסר לכל עם ישראל. **נצפה** בסרטון ביחד ונשאל:

- מה אתם/ן חושבים/ות על הסרטון?
- למה לדעתכם/ן רובי ריבלין החליט לעשות סרטון יחד עם ג'ורגי?

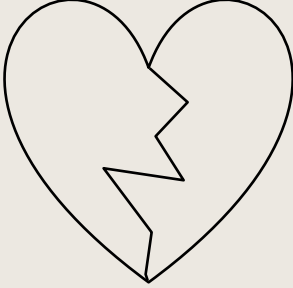
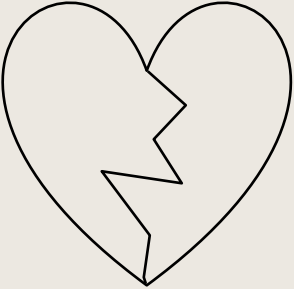
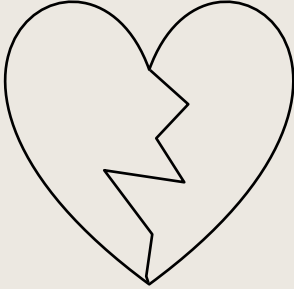
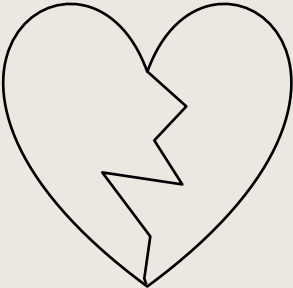
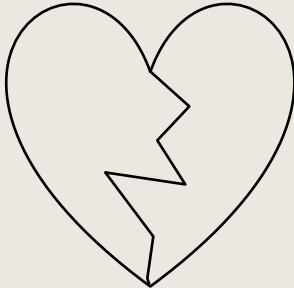
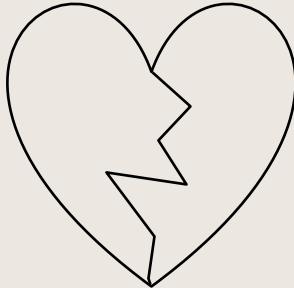
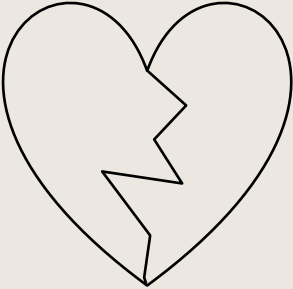
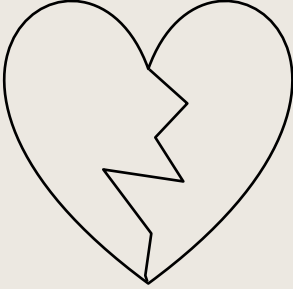
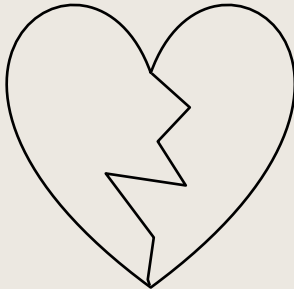
הנשיא פרסם את הסרטון גם בפייסבוק שלו וכתב את הדברים הבאים - "כשראיתי את הסרטון המרגש שיזם ג'ורגי עמירה בן ה-11, ביקשתי להיפגש איתו ולהודות לו על היוזמה החשובה והמרגשת. אסור שנשתוק מול כל סוג של אלימות. זו לא רק הבעיה של מערכת החינוך, זו בעיה של כולנו. אנחנו רואים אותה צומחת סביבנו, אנחנו חשים אותה גדלה בחברה, ועלינו מוטלת החובה לעצור אותה. במקום שיש בריונות נדרוש סובלנות, במקום שבו מרימים יד להכות אנחנו נושיט ידנו לחיבוק. לא הייתה ולא תהיה סובלנות לאלימות".

5. **נבקש מן התלמידות/ים לכתוב מכתב לנשיא המדינה**, ולהציע במכתב פתרונות חינוכיים לקידום סובלנות, פתיחות, קבלה וכבוד כלפי האחרות והאחרים (גם אלו שלא עונים על הציפיות המגדריות שלנו). התלמידות/ים יציגו את מכתביהן/ם במליאה ותערך הצבעה עבור המכתב המשכנע ביותר, שישלח לנשיא המדינה.

6. סיכום:

היום למדנו שלכל אחד ואחת מאתנו מגיע היחס לכבוד אנושי ושהשונות שלנו והייחודיות צריכה לשמש מקור לגאווה ולא מקור לבושה. למדנו שלא הוגן להשתמש במילה "הומו" או במילה "בת" כקללה. למדנו שאסור לתת יד לאלימות ובריונות גם בהקשר של המגדר שלנו. למדנו שהבחירה לא לשתוק כנגד אלימות ולהתקומם היא בחירה שיכולה לשנות את המציאות.

נספח א' - בינגו אהבות הפוך¹⁰

<p>תכונה טובה שלי</p> 	<p>זמרת או להקה אהובים</p> 	<p>מאכל אהוב</p>
<p>מקצוע אהוב בלימודים</p> 	<p>צבע אהוב</p> 	<p>תכנית טלוויזיה אהובה</p>
<p>מה הייתי רוצה להיות כשאהיה גדול</p> 	<p>מה הכי מעצבן אותי?</p> 	<p>סרט אהוב</p>

¹⁰ באדיבות הנוער העובד והלומד, יוצרי הדף

סיכום תהליך "שווה דיבור" ורפלקציה

שיעור 15

מטרות:

1. סיכום התהליך הכיתתי במפגשי "שווה דיבור" וחשיבה רפלקטיבית על התהליך ברמה הרגשית וברמה הקוגניטיבית.
2. קריאת כיוון ללקיחת אחריות ועשייה, שתחולל שינוי בתפיסות המגדריות הנורמטיביות.

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יציגו את כל הנושאים הזכורים להם מתהליך הלמידה של "שווה דיבור"
2. התלמידות/ים ינסחו מחדש את ההגדרה האישית שלהם למגדר
3. התלמידות/ים יזהו שינויים אישיים שעברו בתפיסת המגדר שלהם
4. התלמידות/ים יציעו רעיונות לשינוי חברתי

למורה:

במפגשים הכיתתיים עברנו דרך שאלות רבות שפתחו לנו את עולם המגדר וההבניות החברתיות.

אין ספק, שמכיוון ומדובר בתפיסת עולם שנשענת על ערכי השוויון וכבוד האדם, רבים עוד התחומים, הסוגיות ועולמות התוכן שמגדר ושוויון בין המינים נוגע בהם.

סביר להניח שבמהלך השיעורים התגלו התנגדויות, נקודות חיבור וריחוק.. והדבר שונה בין תלמיד לתלמידה, בין ילד לילדה.

נבקש לסכם את התהליך, בהדגשת התהליך שעברנו וסימני השאלה שעוררנו.

מהלך הסדנה:

להלן שתי חלופות לשיעור לבחירתך:

חלופה 1

1. נבקש מהתלמידות/ים לפני השיעור לצלם שתי תמונות
 - תמונה אחת תבטא - מה זה מגדר בשבילי
 - תמונה שנייה תבטא שאיפה לשינוי
2. נאמר לתלמידות/ים כי היום נסכם את התהליך שעברנו.

- נבקש מהתלמידים/ות להזכיר את נושאי השיעורים שעברנו, ונרשום את הנושאים על הלוח.
- נקרין את התמונות שצילמו התלמידים במקרן ונברר מה המשמעות של מגדר לכל אחת/ד. חשוב לשאול האם התפיסה שלהן/ם השתנתה במשך התהליך.
 - נקרין את סט התמונות השני (ראו רשימת קישורים, נספח א') ונשוחח על השינוי החברתי המתבקש. לאיזה מאבק חברתי הייתי רוצה להצטרף?
 - נבקש מן התלמידות/ים ליצור כרזה למאבק שאליו ירצו להצטרף באמצעות התמונות שצילמו (לכרזה דיגטלית [ראו piktochart](#), מדריך למשתמש ב - [piktochart](#) [ראו כאן](#))
 - חלופה מקוונת:** אותה משימה – אך באופן מובנה במצגת שיתופית: [ראו דוגמה](#) (זוהי דוגמה בלבד. נא להעתיק את המצגת, או לבנות חדשה, אך לא לעבוד בתוכה)

למורה:

פעילות זו נסמכת על הענות התלמידות/ים לצלם את התמונות לפני השיעור. ידוע לנו כי במקומות שפעילות זו הופעלה, החוויה הייתה של שיעור סיכום משמעותי. במידה ואת/ה חושש/ת שהתלמידות/ים לא יענו לבקשה ולא יביאו צילומים, ניתן להקדיש שיעור מקדים, ולאפשר צילומים בשיעור זה.

חלופה 2

- נאמר לתלמידות/ים כי היום נסכם את התהליך שעברנו. נבקש מהתלמידים/ות להזכיר את נושאי השיעורים שעברנו, ואף ונרשום את הנושאים על הלוח ברשימה.
- נפזר בכיתה תמונות שונות ונבקש מהתלמידות/ים לבחור תמונה שמבטאת שינוי שעברו השנה בתוך התהליך ברמה האישית. זה יכול להיות במחשבה, בתפיסה, בעשייה, בהתנהגות באירוע מסוים שהיו אחרת מהאוטומט וכו' מתודה נוספת לחלק זה בסיכום יכולה להיות סבב בה כל אחד/ת משתפ/ת (לאור רשימת השיעורים על הלוח) על שיעור בו התחבר/ה במיוחד, שיעור שפתח/ה לה ראייה חדשה, סיטואציה שביטאה שינוי בתפיסה שלו/ה מגדר וכו'.
- נערוך סבב נוסף בו נבקש מהתלמידות/ים לבחור עוד תמונה שמבטאת שינוי חברתי מבוקש מבחינתם/ן. חלופה נוספת לחלק זה יכולה להיות חלוקת דף למילוי של דמות אדם (נספח ב') ושיחה דרכה על השינוי המבוקש.
 - איך הייתי רוצה לראות את החברה שבה אני חי?
 - אילו דברים הכרתם וגיליתם בתהליך שהייתם רוצים להשאיר כמו שהם?
 - מה הדברים אותם הייתם רוצים לשנות?
 - לאיזה מאבק חברתי בתחום הייתי מצטרפ/ת?

לסיכום

ניסינו השנה להרכיב משקפיים חדשות דרכן נראה את המציאות. אלה המשקפיים המגדריות. תחום זה נוכח בכל רבדי החיים שלנו. נגענו בו בקצה המזלג ואני תקווה שנקודת מבט זו תלווה אתכם גם בהמשך. בסיכום ניסינו להכיר את השינוי שתהליך זה מחולל, הן ברמה האישית של כל אחת ואחד והן ברמה החברתית.

נספח א - קישורים לתמונות. כמובן שניתן להוסיף כיד הדמיון. מומלץ להדפיס צבעוני ולניילן. ע על המורה המפעיל/ה בכתה לבחון התאמת התכנים בקישורים לתרבות קהילת בית הספר, בטרם הפנייה אליהם.

<ul style="list-style-type: none"> • טבלה מאויירת: שיעור השתתפות נשים במשחקים אולימפיים • קריקטורה: את כל היום בבית. למה את עייפה? • כרזה: גבר ואישה על כפות המאזניים/נדנדה • צילום באתר בנייה • משיכת חבל: גבר ואשה • פסיפס צילומים: נשים מרחבי העולם נושאות שלט – "שוויון?" • צילום: גבר בוכה • מאגר טקסטים ויזואליים בנושא מגדר • צילום: ערמת ידיים נשיות • מאגר טקסטים חזותיים בנושא מגדר וחברה שוויונית • כרזה: שוויון בין המינים • איור: ילד וילדה מתקוטטים • איור: ילדים וילדות מרחבי העולם על קשת בענן • סמליל: סמל ההרמוניה עם דמויות של ילדות וילדים 	<ul style="list-style-type: none"> • שלט גרפי לאתר החתלת תינוקות • איור: בחירת צעצועים בנים/בנות • זמר בהופעה • סמליל: גבר ואשה על קצות העולם • סמליל: גבר ואשה על כפות המאזניים • סמליל: דמויות נשיות וגבריות עם סימני המינים • איור: ילדים במקצועות מגדריים • צילום: בן ובת באמבטיה • צילום: ילד בתלבושות שונות • צילום מתוך מבחן משחק תפקידים מגדרי • איור: גבר ואישה בתפקידים שונים • סמליל מתוך מבחן משחק תפקידים מגדרי • סמליל: גבר ואישה בנוסחת אי שוויון • כרזה פמיניסטית • כרזה ברוח הכרזה הפמיניסטית לעיל • איור: גבר ואשה במשחקי פעוטות • צילום מאוייר: חלקי גוף האישה והפרה • סמליל: השאלה המורכבת של משחק תפקידים מגדרי • צילום: גבר ואישה במרחב הביתי • טבלה מאויירת: פערי שכר בין נשים לגברים
--	--

מה אני חושב?

מה אני חושבת?

מה אני מרגיש/ה
לאור התהליך
שעברנו?

דברים שהייתי רוצה
לשנות בכיתה
ובחברה בעקבות
השיעורים

זכויות יוצרים לתמונה ויקישיטוף: נחלת הכלל

"שווה דיבור בציבור" הערכה חלופית לתכנית הלימודים "שווה דיבור"

מבוא למורה:

התכנית "שווה דיבור" מבקשת להקנות לתלמידות ולתלמידים כלים לקריאה ביקורתית של המציאות המגדרית, ולהמיר את התפיסות המקובלות בתפיסה שוויונית, המאפשרת לבנות ולבנים מימוש עצמי מלא, ללא מחסומים מכל סוג שהוא.

התכנית איננה ממוקדת ב"הקניית ידע" (אם כי במהלכה נרכש ידע סביב מושגים, תהליכים חברתיים, תהליכים פסיכולוגיים וכדומה), אלא עוסקת בהגברת המודעות לסוגיות מגדריות, בבירור ערכים ותפיסות אישיות וחברתיות, בטיפוח חשיבה ביקורתית, ובשחרור מודע מהבניות חברתיות לשם מימוש עצמי.

כזאת, לא ניתן להעריך רק את הידע שהתלמידים רכשו בתהליך הלמידה של התוכנית, אלא גם, ובעיקר, את השפעתם של תהליכי הלמידה על שינוי עמדות ותפיסות, ועל גיבוש עמדה שוויונית, משוחררת מסטריאוטיפים והבניות חברתיות מגדריות.

לפיכך, מן הראוי להעריך את תהליך הלמידה באמצעות הערכה חלופית, שתספק תוצרים המעידים על הבנה, ניתוח, ביקורת, פרשנות והתבוננות על בעיות מנקודות מבט שונות.

משימות ביצוע הן משימות למידה המתבצעות במצבים אמתיים, ככל האפשר, או בהדמיה של מצבים כאלה.

מטלות הביצוע בוחנות רמות חשיבה שונות, ומאפשרות ביטוי להיבטים חווייתיים-רגשיים. מטלות הביצוע יכולות להיות מגוונות וברמות מורכבות שונה. באמצעותן מתאפשרת הגשת תוצרים מסוגים שונים החל בתוצר כתוב הכולל: בירור עיוני של נושא; עריכת סקר עמדות; סיכום ראיונות; דיווח על תצפיות; עלון הסברה, וכן- דרך עבודה יצירתית, כגון: ציור; דגם; מצגת מחשב; סרט וידאו; מיצג לתערוכה.

מטלות ביצוע מאופיינות בכך שהן בעלות ערך ומשמעות אישית ורלוונטיות לסיטואציה טבעית ולמציאות יומיומית.

"דיבור בציבור" – כמשימה של הערכה חלופית

משרד החינוך הציב כמטרה שילוב תוכנית מערכתית ל"דיבור בציבור". תכנית זו באה לקדם מיומנויות של דיבור בפני קהל, על כל הכרוך בכך: הכנת היצג, עמידה בפני קהל, הבעת רעיונות באופן בהיר ומשכנע, הקשבה והעברת משוב מכבד.

משימת הביצוע המוצעת בזאת, תאפשר להעריך ידע, הבנה, כישורים, וערכים על פי המטרות הספציפיות של התוכנית "שווה דיבור".

היא מזמינה לבחון סוגיות אקטואליות מעולמו של התלמיד בזיקה לתפיסות מגדריות שוויוניות. היא פתוחה, מורכבת, מאתגרת, מתמשכת ומאפשרת מרחב בחירה של נושאים וסוגיות, ודרכים להצגתם.

המשימה מזמנת עבודה בצוות ומאפשרת ההעמקת ההבנה באמצעות הדיון הקבוצתי, הערכה עצמית ומהלכים רפלקטיביים.

המשימה כוללת: דף הסבר למורה (הכולל, בין היתר, יעדי המשימה, ידע קודם נדרש, דרכי העברה, רשימת חומרים, ועוד), המשימה לתלמיד, המחווה וחומרי עזר.

למשימת הערכה חלופית מתלווה מחווה¹¹, המהווה חלק אינטגרלי של המשימה. רצוי שהמחווה יבנה בשיתוף עם התלמידים, אך כיוון שהדבר דורש מיומנות רבה, מצורף למשימה שלפנינו מחווה מוכן, שניתן להתאימו לכיתה בשיתוף התלמידים.

¹¹ למידע נוסף על מחווונים ראו בירנבוים, מ. (1997) חלופות בהערכת הישגים. רמות.

למורה

"שווה דיבור בציבור" : משימת הערכה

יעדי המשימה

1. התלמידות/ים ידונו ויגבשו עמדה בסוגייה חברתית נבחרת בתחום המגדר
2. התלמידות/ים יתכננו הרצאה (פרזנטציה) על הסוגיה בפני קהל: קהל היעד של ההרצאה, מטרות ההרצאה, המידע שיוצג, דרכי ההצגה, שימוש באמצעים רטוריים ובאמצעים חזותיים, חלוקת התפקידים בהרצאה וכו'.
3. התלמידות/ים יציגו את עמדתם בהרצאה לפני קהל (בסגנון TED).

תנאים לביצוע מיטבי של המשימה

- ♣ עבודה בזוגות (רצוי בן ובת)
- ♣ שלב התכנון יתבצע בכיתה במהלך שני שיעורים לפחות ויימשך בשעות שאחרי הלימודים. יש לעודד פגישות פיזיות או ווירטואליות בין העמיתים למשימה.
- ♣ היקף הזמן לביצוע המשימה ייקבע ע"י המורה, בהתאם לשיקול דעתו/ה
- ♣ את ההרצאה יקיימו התלמידים, תוך חלוקה הגיונית של "תפקידי הדיבור" לפני קהל היעד (תלמידים, הורים, מורים, או שילוב שלהם). חשוב לצלם סרטון של ההרצאה ולהציג אותו באתר ביה"ס.
- ♣ הערכה עצמית של ביצועי המשימה והערכת עמיתים תתבצע באמצעות המחווון (המוכן, או זה שייבנה עם התלמידים) תוך כדי צפייה בסרטון ההרצאה.

התוצר המצופה

- ♣ הרצאה בפני קהל (בסגנון TED) בת 10 דקות לכל היותר, על סוגייה נבחרת ורלוונטית בתחום המגדר והשוויון המגדרי.

החומרים שהתלמידות/ים יקבלו לביצוע מיטבי של המשימה

- ♣ דף המשימה לתלמיד/ה
- ♣ מחווון מוכן למשימה, או תבנית למחווון שייבנה בשיתוף כלל התלמידות/ים
- ♣ נספחים: דפי עזר

לתלמיד/ה:
"שווה דיבור בציבור": משימת הערכה

מטרת המשימה:

הצגה רהוטה ומשכנעת של עמדתכן/ם בסוגייה מגדרית נבחרת, בהרצאה (פרזנטציה) לפני קהל.

תלמידות ותלמידים יקרות/ים

משרד החינוך הכריז על תכנית חדשה ופורצת דרך שתקדם כישורים של "דיבור בציבור" – הרצאות המלוות באמצעים חזותיים לפני קהל נבחר. התכנית החדשה מבוססת על ההבנה כי היכולת לדבר לפני קהל היא מיומנות חיונית לכל אדם, וחשיבותה הולכת וגדלה בעידן של תקשורת פתוחה, רשתות חברתיות ותהליכי גלובליזציה. לצד כישורי השפה והתקשורת הנדרשים מן הדובר/ת, מיומנות הדיבור בציבור עוזרת ל/ה לשקף מטעני ידע, כלי חשיבה ויכולות רטוריות, ובה בעת תורמת לעיצובם ולהתפתחותם.

אתן/ם, תלמידות ותלמידים, נקראות/ים להיות חלוצי היישום של התכנית, ובעקבות מה שלמדתן/ם במסגרת "שווה דיבור" להציג את עמדתכן/ם בסוגייה שתבחרו מתחום המגדר והשוויון המגדרי בפני קהל נבחר ובזמן קצוב של 10 דקות לכל היותר.

לשם כך, אתם מתבקשים לתכנן ולבצע את המשימה עפ"י השלבים הבאים:

שלבי העבודה:

- בחרו עמית/ה לעבודה משותפת.
- חזרו על כל מה שלמדתן/ם בכיתה במסגרת "שווה דיבור", עיינו בתוצרי הלמידה האישיים והקבוצתיים שלכן/ם, וערכו רשימה של כל הסוגיות המדברות אליכן/ם ורלוונטיות עבורכן/ם. תוכלו להיעזר ברשימת הסוגיות המומלצת בנספח 1.
- תוך כדי חזרה על מה שלמדתן/ם, כדאי לדון בסוגיות הנבחרות ולבחון מחדש תובנות, עמדות, תפיסות שהבעתן/ם במהלך השיעורים. ייתכן, שעכשיו יהיו לכן/ם תובנות אחרות.
- בחרו מתוך הרשימה שערכתן/ם סוגייה אחת, שיש לכן/ם עמדה מוצקה לגביה, שיש לכם דוגמאות מתוך חייכם וסביבתכם הממחישות אותה, ושאתם חושבים שתוכלו ללמד או לחדש לקהל שלכם היבט מסויים שלה.
- תכננו את ההרצאה שתציגו בפני הקהל (כדאי להיעזר ברשימת הקישורים להמלצות וטיפים לבניית הרצאה מיטבית בנספח 2):
 - ◀ צפו במספר הרצאות (ראו נספח 3 – קישורים להרצאות בתחום המגדר) ודונו במטרת ההרצאה, במידת ההתלהבות והעניין של הקהל מההרצאה, בתחבולות החזותיות והרטוריות (לשוניות) שבהן משתמש/ת הדובר, שפת הגוף של הדובר/ת, נימת הדיבור ועוצמתו וכו'. הכינו לעצמכם רשימה של דברים חיוניים, לדעתכם, להצלחת ההרצאה.
 - ◀ דונו במטרה שאתם רוצים להשיג באמצעות ההרצאה על הסוגייה הנבחרת. חשבו האם אתם רוצים להשפיע על הקהל שלכם לשנות את יחסו או התנהגותו, בהתאם לסוגייה, האם אתם רוצים לשכנע את הקהל שלכם בחשיבות הדיון בסוגייה ועוד.

הגדרה מדוייקת של מטרת ההרצאה תסייע לכם להעביר את המסרים שלכם באופן יעיל בזמן הקצוב.

- ◀ בהתאם למטרה שניסחתם, החליטו מיהו קהל היעד של ההרצאה (תלמידים, מורים, הורים, תלמידים ומורים, תלמידים והורים או אחרים).
- ◀ רכזו את כל הידע שיש לכם על הסוגיה הנבחרת – נתונים ועובדות, עמדות של אנשים, השפעות של הסוגיה על השוויון בין המינים וכו'.
- ◀ סננו את המידע החשוב ביותר שיקדם את מטרת ההרצאה שלכם, ושלדעתכם יעניין את קהל היעד. **להרצאה שלכם מוקצות 10 דקות לכל היותר (אפשר פחות) ולכן חשוב לסנן ולבחור את המידע החשוב ביותר, שניתן לספק בזמן קצוב זה.**
- ◀ תכננו ובנו את העזרים החזותיים שבהם תשתמשו להמחשת דבריכם.
- ◀ חלקו ביניכם את הצגת הדברים בהרצאה, כך שהזמן שבו יציג כל אחד מכם את דבריו יהיה שווה, וכך שחלוקת סעיפי הסוגיה תהיה הגיונית.
- ◀ עשו חזרות להרצאה. **כדאי מאוד לבקש מחבר/ה לצלם את החזרות, ולנתח את הסרטים המצולמים לשם שיפור ושדרוג הצגת הדברים.**
- ◀ תכננו יחד עם המורה את מועד ההרצאה, מקום ההרצאה, הזמנת הקהל להרצאה במועד ובמקום המתוכננים, **והכי חשוב: הצלם שיצלם סרטון של ההרצאה החיה שלכם.**

- הציגו את ההרצאה שתכננתם באופן חי בפני קהל היעד שלכם. זכרו להיות רגועים ורהוטים, ולשדר בטחון בידע ובעמדה שאתם מציגים. וודאו שמצלמים את ההרצאה.
- צפו בסרטון ההרצאה שלכם והעריכו אותו עפ"י המחווון. הציגו את הסרטון בכיתה ובקשו הערכת עמיתים.

תוצר המשימה

○ הרצאה "חיה" בפני קהל, המתייחסת לסוגייה נבחרת בתחום המגדר הרלוונטית לכם וכוללת:

- ✓ הצגת הסוגייה: נתונים, עובדות ועמדות שונות
- ✓ המחשת הסוגייה באמצעות שתי דוגמאות לפחות, מתוך חייכם וסביבתכם.
- ✓ הצגת עמדתכם בסוגיה וטיעונים משכנעים לביסוסה.

איחולינו לעבודה מהנה, פורייה ומוצלחת

מחווון (לגיבוש סופי עם התלמידים)

רמות ביצוע / קריטריונים	השיג/ה את היעדים 100 - 80	קרובה להשגת היעדים 79 - 60	בתחילת הדרך 59 ומטה
הצגת הסוגייה	<p>תיאור ממצה, מלא ומדויק של הסוגייה, הבעייתיות בסוגייה, נתונים ועובדות הממחישים את הבעייתיות, עמדות נפוצות ביחס לסוגייה.</p>	<p>תיאור חלקי אך מדויק של הסוגייה הכולל 2 מתוך הסעיפים הבאים: הבעייתיות בסוגייה, נתונים ועובדות הממחישים את הבעייתיות, עמדות נפוצות ביחס לסוגייה</p>	<p>תיאור מבלבל של הסוגייה, ללא התייחסות לסעיפים הבאים: הבעייתיות בסוגייה, נתונים ועובדות הממחישים את הבעייתיות, עמדות נפוצות ביחס לסוגייה</p>
הצגת דוגמאות להמחשה	<p>הצגת שתי דוגמאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> הממחישות את הסוגייה המוצגת ו/או את הבעייתיות שבה הלקוחות מתוך עולמם וסביבתם של תלמידים ותלמידות. 	<p>הצגת דוגמא אחת העומדת באחד מהקריטריונים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> ממחישה את הסוגייה המוצגת ו/או את הבעייתיות שבה לקוחה מתוך עולמם וסביבתם של תלמידים ותלמידות. 	<p>הצגת דוגמא אחת או יותר שלא ברור הקשר שלה לסוגייה ו/או לא משקפת את עולמם של התלמידים והתלמידות.</p>
הצגת עמדה אישית	<p>הצגת עמדה ברורה ומנומקת:</p> <ul style="list-style-type: none"> המבוססת על נתונים ועובדות הטיעונים וההנמקות משכנעות 	<p>הצגת עמדה חלקית ו/או מעורפלת המתייחסת לאחד מן הסעיפים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> היא מבוססת על נתונים ועובדות הטיעונים וההנמקות משכנעות 	<p>הצגת עמדה מעורפלת ללא ביסוס וללא טיעונים משכנעים</p>
שימוש באמצעי עזר	<p>שימוש יעיל ברב אמצעי העזר הרטוריים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> פתיח עם הבטחה/ מעוררת סקרנות/ מפתיעה / יוצרת צפייה חזרתיות שאלות רטוריות בנייה של "סיפור" סיום יצירתי עם שאלה מעניינת/אנקדוטה מיוחדת/נתון סטטיסטי מפתיע 	<p>שימוש יעיל במחצית אמצעי העזר הרטוריים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> פתיח עם הבטחה/ מעוררת סקרנות/ מפתיעה / יוצרת צפייה חזרתיות שאלות רטוריות בנייה של "סיפור" סיום יצירתי עם שאלה מעניינת/אנקדוטה מיוחדת/נתון סטטיסטי מפתיע 	<p>שימוש בלתי יעיל באחד מאמצעי העזר הרטוריים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> פתיח עם הבטחה/ מעוררת סקרנות/ מפתיעה / יוצרת צפייה חזרתיות שאלות רטוריות בנייה של "סיפור" סיום יצירתי עם שאלה מעניינת/אנקדוטה מיוחדת/נתון סטטיסטי מפתיע
	<p>שימוש יעיל במצגת/לוח עשירים בהיצגים חזותיים ודלי מלל:</p> <ul style="list-style-type: none"> ההיצגים החזותיים מוסיפים מידע/המחשה/ רושם לדברים הנאמרים בע"פ ההיצגים החזותיים מלווים בהומור ההיצגים החזותיים מעוררים סקרנות/ציפייה/ הפתעה 	<p>שימוש יעיל במצגת/לוח עשירים בהיצגים חזותיים ודלי מלל העומדים בשניים מהקריטריונים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> ההיצגים החזותיים מוסיפים מידע/המחשה/ רושם לדברים הנאמרים בע"פ ההיצגים החזותיים מלווים בהומור ההיצגים החזותיים מעוררים סקרנות/ציפייה/ הפתעה 	<p>שימוש בלתי יעיל במצגת/לוח שבהם היצגים חזותיים.</p>
עמידה לפני הקהל	<p>שימוש יעיל בשפת גוף:</p> <ul style="list-style-type: none"> חיוך במקומות נכונים שמירה על קשר עין משחק בנימה ובעוצמת הקול שימוש מושכל בתנועות ידיים 	<p>שימוש יעיל בשפת הגוף, בשניים מהקריטריונים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> חיוך במקומות נכונים שמירה על קשר עין משחק בנימה ובעוצמת הקול שימוש מושכל בתנועות ידיים 	<p>שימוש בלתי יעיל בשפת הגוף.</p>

נספח 1: רשימת סוגיות מתוך התכנית "שווה דיבור"

- ♣ תכונות של בנים ובנות – מולדות או נרכשות?
- ♣ ציפיות חברתיות מבנים ומבנות
- ♣ השפעה של ציפיות חברתיות על בחירת מקצוע וקריירה אצל בנים ובנות
- ♣ דימויים של נשים וגברים בפרסומות/סרטים/שירים/קליפים ועוד
- ♣ השפעות של אגדות ילדים על תפיסות מגדריות
- ♣ השפעת השפה על תפיסות מגדריות
- ♣ הבניות חברתיות במשחקי ילדים
- ♣ השפעות של משחקי ילדים על בחירת מקצוע אצל בנים ואצל בנות
- ♣ מקצועות ותפקידים של נשים וגברים בחברה
- ♣ תפקידים של בנים ובנות במשפחה
- ♣ יחסי חברות בין בנים לבנות
- ♣ הומו זו לא קללה
- ♣ הטיות מגדריות בסיפורים היסטוריים

נספח 2: רשימת קישורים לאתרים המציעים טיפים והמלצות לבנייה מיטבית של הרצאה

- ♣ [הרצאות טד: איך בונים הרצאות בסגנון TED ב-3 שלבים?](#)
- ♣ [איך להעביר הרצאה מנצחת – מדריך לתלמיד הנבון](#)
- ♣ [איך לפתוח פרזנטציה וליצור התענינות הקהל](#)
- ♣ [כיצד לדבר: טיפים למרצים](#)
- ♣ [דיבור בציבור – כללים לדוברים ולמאזינים/ משרד החינוך](#)

נספח 3: קישורים להרצאות מעוררות השראה בתחום המגדר

למורות/ים: חשוב לצפות בהרצאות המומלצות לפני שמעבירים את ההמלצה לתלמידות/ים. אם נראה לכם שהרצאה מסויימת איננה מתאימה לתלמידים, מחקו אותה מן הרשימה, וכמובן, אתם מוזמנים להוסיף הרצאות משלכם.

- ♣ [נעמה רוזנהק \(תלמידה בת 14\): איך מחנכים אותנו לדימוי של בנות ונשים](#)
- ♣ [מלאה יוספזאי: על זכייתה בפרס נובל לשלום](#)
- ♣ [נסיכת דיסני/ ניצן כרמי ונעמה גרדי](#)
- ♣ [נסיכות ונסיכים בסרטי דיסני/ יובל שיר](#)

שבוע מגדר במוסדות החינוך

היחידה למגדר ולשוויון בין המינים ממליצה בחום לקיים בבתי הספר שבוע שבו התייחסות אינטנסיבית לנושא המגדר והשוויון בין המינים.

לקראת שבוע זה המחנכים/ות, כקבוצה מובילה, עוברות תהליך משמעותי של חשיפה לתכני מגדר ועיצוב מטרות חינוכיות בתחום.

בשבוע זה התכנים העולים בכלל תחומי הדעת קשורים לתחום המגדר ומתווספות פעילויות שיא, דבר היוצר אפקט חינוכי חזק ומשמעותי.

לפניכם הצעות לפעילויות בתחום הפורמלי (שיעורים בשילוב תחומי דעת מגוונים) ובתחום הבלתי פורמלי.

כמו כן מצורפת הצעה לתהליך הבנייה של השבוע ביחד עם המחנכים/ות.

בקישור המצורף ניתן למצוא שתי חוברות של שבוע מגדר שהתקיימו בבתי ספר שונים

דוגמאות לשבוע מגדר

אתם מוזמנים לבחור את הפעילויות המתאימות לתלמידים ולקיים אותן כפי שהן, או תוך התאמתם לפי טעמכם ומטרותיכם.

מדריכות היחידה תשמחנה לסייע ברעיונות נוספים.

עיריית רעננה, עיריית כפר סבא, מועצה איזורית שער הנגב ורשויות נוספות מוצאות לנכון לציין זאת כרצף אירועים עירוני במערכת החינוך.

אתם מוזמנים לקרוא תגובות והתייחסויות מגוונות לשבוע מגדר במקומות שונים: תגובות השותפות לעשייה

הצעה לתהליך בנייה של שבוע מגדר ושוויון בין המינים בביה"ס

מטרות הפעילות:

- ♣ למידת נושאים בתחומי הדעת השונים בראייה מגדרית.
- ♣ עידוד להימנעות מסטריאוטיפיים מגדרים בין המינים
- ♣ קידום שיח המערער על הזהויות המקובלות של "נשי" ו"גברי" בחברה, על מנת לפתוח אפשרויות של התנהגות, תכונות וציפיות עתידיות לנשים ולגברים כאחד.
- ♣ למידה ביקורתית והעלאת המודעות למצבם של הנשים בחברה.
- ♣ יצירת מרחב בטוח לכל תלמיד ותלמידה ביחס למגדר שלהן.

מורות/מחנכות:

- ♣ סדנת מחנכות כללית - הבניות חברתיות וחינוך
- ♣ חשיפת הרעיון של שבוע מגדר ומטרותיו
- ♣ ישיבות צוות עם רכזי המקצועות - בנית שיעורים בראייה מגדרית.
- ♣ ליווי של המדריכה מהיחידה למגדר לבניית שיעורים

מהלך הכנת שבוע מגדר בביה"ס:

- ♣ כינוס צוות מתוך בית הספר שאחראי על הובלת השבוע: מנהל/ת, מורה מובילה "שווה דיבור", מורה גבר, מורה נוספת.
- ♣ קביעת מועד בלוח השנה : אופציה לציין סמוך ליום האשה הבינלאומי בשמונה למרץ
- ♣ קביעת מטרות משותפות בצוות המוביל
- ♣ בניית מודל שבועי לדוגמא
- ♣ חשיפת המטרות בצוות ההנהלה
- ♣ הרצאה/סדנא בחדר המורות וחשיפת המועד והמטרות של שבוע מגדר"
- ♣ חלוקת מטלות לצוותים השונים בביה"ס לקראת "שבוע מגדר"

הצעות לפעילויות :

- ♣ שיעורים בתחומי הדעת השונים בראייה מגדרית
- ♣ ערב בנות – מחנכות
- ♣ צפייה מונחית בסרטים מגדרים
- ♣ תחרויות ספורט מעורבות
- ♣ תחרות כרזות
- ♣ אירוע שיא לסיכום השבוע
- ♣ עירוב של מועצת תלמידים/ות

דוגמא לצוות מחנכות כללי - לקראת "שבוע מגדר":

מטרות:

- ♣ למידת נושאים בתחומי הדעת השונים בראייה מגדרית.
- ♣ עידוד להימנעות מסטריאוטיפיים מגדרים בין המינים
- ♣ קידום שיח המערער על הזהויות המקובלות של "נשי" ו"גברי" בחברה, על מנת לפתוח אפשרויות של התנהגות, תכונות וציפיות עתידיות לנשים ולגברים כאחד.
- ♣ למידה ביקורתית והעלאת המודעות למצבם של הנשים בחברה.
- ♣ יצירת מרחב בטוח לכל תלמיד ותלמידה ביחס למגדר שלהן.

מהלך:

פתיח: הסבר קצר על ההבחנה בין מין למגדר. (10 דק')

תחנות למידה של עשר דק':

- **סיפור הבריאה – "זכר ונקבה ברא אותם" – לימוד בחברותא**
 - תמונת עתיד של מקצועות ועיסוקים – צפייה משותפת בסרטון על מקצועות
 - דימויים של איזה חברה אני רוצה? – עבודה סביב כרטיסיות עם דימויים שונים לשוויון בין המינים
 - ייצוגים מגדריים במרחב הציבורי – משימה לנתח את הייצוגים בביה"ס
 - שפה – מבחן בלשון נקבה.
 - נתונים מהחברה הישראלית: בגרויות, מדעים, דיבור בכיתה
- 15 דק' לתחנה – עוברים בשלוש תחנות (50 דק')

סיכום משותף: (20 דק')

הצגה של המטרות ולוח האירועים לשבוע מגדר לחטיבה.

דוגמאות לשיעורים ב"שבוע מגדר"

נשים בתרבות ישראל

יעדי ביצוע :

1. התלמידים/ות ידונו ביחסים בין איש לאישה לאור סיפורי הבריאה פרק א' ובפרק ב' בספר בראשית.
2. התלמידים/ות יחשפו את המשמעויות המגדריות המוטמעות בסיפורי הבריאה ביחס למקומן ומעמדם של הנשים בחברה.

למורה :

בספר בראשית מופיעים שני תיאורים שונים של בריאת האדם והאישה : בפרק א' "זכר ונקבה ברא אותם" ובפרק ב' תחילה נברא האדם, ולאחר שהתברר כי 'לא טוב היות האדם לבדו', נוצרת האישה מצלעו. תיאורים אלו מציגים תפיסות שונות לחלוטין בכל הקשור למעמדה, מקומה ותפקידה של האישה, ביחס לזה של האיש.

בסיפור בריאה הראשון תפישת שוויון מוחלט בין האיש והאישה. האישה כמו האיש, נהגתה במחשבת האלוהים ונבראה על ידיו כגולת הכותרת של הבריאה. האישה כמו האיש, נבראה 'בצלם אלוהים' והיא שותפה לאיש במעמד מיוחד זה של 'האדם'. שניהם נבראו כתוצאה מהחלטה אחת, על ידי בורא אחד, בעת אחת ובמתכונת אחת. ההבדל בניהם הוא נתון טבעי, אבל אין הוא מבטא לא עדיפות ולא היררכיה.

בתיאור הבריאה השני, ההיררכיה ברורה. האיש נברא ראשון כשהאישה היא "עזר כנגדו". האישה נבנתה ממנו באופן משני, מצלע האדם. היא באה מן האיש : זה מקור שמה וזו מהותה.

בשיעור זה נבחן את המשמעויות השונות בסיפורי הבריאה, כסיפורים המשפיעים על עיצוב דמותה ויעודה של האישה עד לימנו אנו.

מהלך הסדנה :

1. נחלק את הכיתה לקבוציות של 4 תלמידות/ים. כל קבוצית תקבל את נספח א – שני סיפורי בריאת בני האדם ותתבקש להכין הצגה/קטע תנועה שמתאר את שני הקטעים.
2. התלמידות/ים יציגו את מה שהכינו

דיון:

- מה, לדעתכם, ההבדל בין שני סיפורי בריאת האדם והאישה?
- מה ההבדל במעמדה של האישה עפ"י שני הסיפורים? לשם מה נבראה האישה? מהו היחס בין האיש לאשה?
- איזה סיפור אתם מעדיפים? הסבירו?
- איזה מהסיפורים מתאים, לדעתכם, ליחסים שאתם מכירים בין בנים לבנות? בין גברים לנשים?

3. נקרא את הקטע המצורף

הגזע האנושי הוא ציפור - בעלת שתי כנפיים. כנף אחת - נקבה והשנייה - זכר. עד ששתי הכנפיים לא תתפתחנה בצורה שווה, האנושות לא תהיה מסוגלת לעוף. עכשיו יותר מאשר אי פעם, העניין הנשי הוא עניין של האנושות.

בוטרוס בוטרוס ראלי

דיפלומט ופוליטיקאי מצרי שכיהן כשר החוץ של מצרים בין השנים 1991 - 1977 וכמזכ"ל האו"ם בין השנים 1992 - 1996

- איך הקטע הזה מתחבר לכך/ם עם שני סיפורי הבריאה?
- מה דעתכם/ם על הרעיון בדברים אלה? מדוע? במה היום האנושות לא מצליחה להתקדם לאור חוסר השוויון?

4. **נערוך** סבב סיכום בו התלמידות/ים ישתפו בדבר אחד שהיו רוצים/ות שיהיה יותר שוויוני: בכיתה, בבית, בחברה או בכל מרחב אחר.

נספח א'

קראו את שני הקטעים המצורפים.

הכינו קטע הצגה או תנועה שמתאר את הכתוב בכל קטע במטרה להציג לשאר הכיתה.

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ.. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וַיְבָרֶךְ אֹתָם, אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלאוּ אֶת-הָאָרֶץ, וּכְבֹּשְׁהָ; וַיְרְדוּ בְדָגַת הַיָּם, וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבְכָל-חַיָּה, הַרְמֹשֶׁת עַל-הָאָרֶץ."

ספר בראשית, פרק א', פסוקים: כ"ו-כ"ח

"וַיִּצְרָה ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם, עֵפֶר מִן הָאֲדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו, נְשֹׁמֶת חַיִּים; וַיְהִי הָאָדָם, לְנֶפֶשׁ חַיָּה. וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים, לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ; אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ... וַיִּפַּל ה' אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם, וַיִּישָׁן; וַיִּקַּח, אֶחָת מִצְלָעֵתָיו, וַיִּסְגֹּר בָּשֶׁר, תַּחְתָּנָה. וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם, לְאִשָּׁה; וַיִּבְאֶהָ, אֶל הָאָדָם. וַיֹּאמֶר הָאָדָם, זֹאת הִפְעַם עִצָּם מֵעַצְמִי, וּבָשֶׁר מִבְּשָׂרִי; לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת."

ספר בראשית, פרק ב', פסוקים: ז-כ"ג

הצעה לערב בנות - כיתתי

מטרות:

- העלאת המודעות לשיח המגדרי השוויוני בין בנות לבנים, בקרב הבנות
- יצירת מרחב בטוח לבנות הכיתה לשוחח ולהיפגש.
- מפגש בלתי פורמאלי ייחודי עם מחנכת/מחנך הכיתה.

הכנה:

יתקיים מפגש מכין – כשבועיים לפני המועד, לנציגות כיתתיות שיהיה להן חלק בהכנת הערב.

מהלך:

17: 30	התכנסות של הבנות המכינות לתכנון וארגון הערב
18: 30	התכנסות של כלל הבנות המוזמנות לדיון בדרך נבחרת לקיום האירוע כאירוע חגיגי
19: 00-20: 00	הפעלה כיתתית
20: 00	סיום הערב בדרך חגיגית נבחרת
20: 30	פיזור

פתיחה: (25 דק')

סבב שמות עם תכונה שמתחילה באות של השם שלי (5 דק').

משחק כדור: מישהי זורקת למישהי אחרת כדור. זו שמקבלת את הכדור נשאלת שאלה על ידי זו שזרקה והיא צריכה לענות (10 דק').

מי כמוני אוהבת ל... חושבת ש... על משקל הרוח נושבת (10 דק'). התלמידות יושבות במעגל ונערה אחת יושבת באמצע. כסא אחד מוצא החוצה. התלמידה באמצע אומרת: "מי כמוני אוהבת שוקולד?". כל מי שכמוה אוהבת שוקולד, קמה ממקומה וצריכה להתיישב בכסא ריק, כולל התלמידה שאמרה את המשפט. מי שנותרת ללא כסא כי לא הספיקה, צריכה להגיד את המשפט הבא.

הפעלה מרכזית: (45 דק')

שעון פגישות: כל אחת מקבלת שעון והיא צריכה לקבוע פגישות עם בנות מהקבוצה. אחר כך אני אגיד על מה כל אחת צריכה לדבר בשעה מסוימת. לכל נושא יהיה 1-2 דקות. המפגש הוא הדדי ולכן כל בת זוג צריכה לספר על הנושא. (35 דק')

הנושאים:

7 – בית ספר	1 – ההורים שלי
8 – השנאות שלי	2 – מה שאני הכי אוהבת לעשות
9 – משהו שיפתיע אותך	3 – החלום שלי
10 – בנים	4 – הסרט שאני הכי אוהבת
11 – אוכל	5 – משהו טוב שאני רואה אצלך
12 – מודל לחיקוי עבורי	6 – החברים והחברות שלי

שאלות אחרי הפעילות עם שעון הפגישות: איך הרגשתי אחרי הפעילות? האם גיליתי על עצמי דברים חדשים? אני יותר מקשיבה או יותר מדברת? כמה אני פתוחה לדבר על עצמי? האם היו לי נושאים שהיה לי יותר קשה לדבר עליהם? האם גיליתי על מישהי אחרת דברים שלא ידעתי עליה? האם הופתעתי ממה שגיליתי?

ציוד: כדור, דפי שעונים, כלי כתיבה

משחקי היכרות נוספים – היכרות ממקום אחר

- **מעגל תנועה עוברת-** מי שמתחילה עושה תנועה.. זאת שאחריה מעבירה את התנועה יותר בהגזמה.. מרחיבה את התנועה
- **מקלחת יבשה-** לשפשף יד ביד ולעשות עיסוי לחלקי הגוף השונים. לשפשף את הפנים, לשפשף את הכתפיים וכך הלאה....
- כול אחת מציגה את שמה עם תכונה שמתחילה באות הראשונה של השם.. בסבב יש לחזור על כול השמות שנאמרו (למשל- מרב מוזיקלית, שירי שאפתנית ומרב מוזיקלית...)
- כול אחת מציגה את עצמה עם תנועה שמתאימה לשמה/ סתם תנועה. כולן המראות שלה- חוזרות על התנועה.
- זרועות לצדדים, ועכשיו ביחד נטפח על החזה. אח"כ שוב זרועות לצדדים וטפיחות על הצלעות. אפשר לשלב קולות. (טפיחות על החזה מחזקות את הביטחון העצמי)
- להסתכל למישהי בעיניים ולהחליף מקום בלי להתנגש במעגל. התקשורת היא בעיניים בלבד, ללא מילים.
- לפי סדר כל אחד מהמשתתפים אומר: "לו הייתי עכשיו מזוג אוויר הייתי..."מתאר את הרגשותו ברגע זה (סערה, שמש, קשת בענן, רוח קלילה, גשם...) המנחה מתחיל.
- מילה שמתארת מה הייתי רוצה להביא לקבוצה שלנו, למעגל שלנו.
- סיפור קבוצתי- כל אחד אומר מילה ונוצר סיפור- קודם כל כיפה אדומה ואח"כ סיפור אחר.
- **מציאת המרכז** Grounding: התנדנדות ימינה ושמאלה עד שמוצאים את המרכז. התנדנדות קדימה אחורה. חיבור ללמטה וללמעלה. **מה זה המרכז שלנו?** חיבור לעצמנו.
- **עבודה בזוגות על אנרגיה:** זוגות. אחד מאחורי השני. השני משפשף ידיים ושם אותם על הכתפיים של הראשון. המנחה מבקש לעבור לשכמות, לעבור למרכז הגב, לעבור לגב התחתון. לטפוח על הגב. שוב ידיים על השכמות. להרפות לאט לאט. עד מתי הראשון מרגיש את הידיים על גבו למרות שהשני כבר עזב? (יש תחושה של האנרגיה). מתחלפים.
- מוסרות כדור ורצים לעמוד מאחורי מי שמסרנו לה, ואז היא צריכה למסור. בשלב מסוים מוסיפים עוד כמה כדורים ומתחיל להיות בלגן.. זה גם תרגיל חימום וגם תרגיל שצוחקים בו כי מפספסים הרבה.
- מוסרות כדור ורצים לעמוד מאחורי מי שמסרנו לה, ואז היא צריכה למסור. בשלב מסוים מוסיפים עוד כמה כדורים ומתחיל להיות בלגן.. זה גם תרגיל חימום וגם תרגיל שצוחקים בו כי מפספסים הרבה..
- משפט אמת ושקר על משהו מצחיק/מפחיד/מרגש/ מוזר... שקרה לי- הקבוצה צריכה לנחש..
- על כול אחת לשים במרכז המעגל חפץ שמספר על עצמה.. לספר את הסיפור של החפץ.
- מדביקות לכל אחת דף חלק על הגב וכולן מסתובבות במעגל וכותבות אחת לשנייה תכונות שהן רואות אחת בשנייה. אח"כ מתיישבים במעגל, כל אחת קוראת את מה שכתבו לה ומתייחסת, האם הופתעה? מה צפוי? מה "ממש לא היא" וכו'. תרגיל היכרות מצוין. (אם מדובר בקבוצה שחברותיה כלל אינן מכירות עושים את זה עם הנחיה לכתוב "רושם ראשוני", זו הזדמנות נדירה לראות איזה רושם אני יוצר אצל מי שלא מכיר אותי).
- תרגיל חימום פיזי- כל אחת במעגל בוחרת איבר בגוף לחמם וכולן מצטרפות אליה בסבב.
- שאלות מנחות יצירתיות לסבב ההיכרות הראשוני- איפה היית בוחרת להיות אם לא היית כאן עכשיו? מה המקום הבא שהיית בוחרת לנסוע אליו לחופשה? מה החלום שלך? (זו הזדמנות גם למנחה להכיר את הקבוצה מזווית אחרת, כמה חופש פנימי יש לכל אחת לדמיין, איך הן מגיבות אחת לשנייה וכו')
- התמקמות בשורה על-פי גובה, מספר נעליים, מיקום במשפחה, תאריך לידה וכד'..
- משחקי תופסת למיניהם לשבירת קרח ו"חימום" - (תופסת צבעים, טלוויזיה וכד'..). תופסת ישיבה.. "תפסוני" / הליכה בחדר באופן איטי, מהיר, בין אנשים, בשילוב תנועות, "פריז", וכד'.

- הצגה עצמית דרך דמות מתוך סרט, ספר, סדרה. מלמד על התמקמות ראשונית בקבוצה תפקיד, ותפיסה עצמית..
- הצגת החברה היושבת מימין כאילו 'היא' זה 'אני'.
- הליכה בחלל החדר, כאשר המשחק תלוי ונמשך כל עוד יש במרכז 3 אנשים מינימום (יכולים להיות יותר, אבל לא פחות) שמוחאים כפיים כל הזמן. החברים בקבוצה יכולים להיכנס ולמחוא כפיים, להתחלף וכל זאת בלי לדבר. פשוט לדאוג שיהיו 3 אנשים, או להתייחס והמשחק יגמר. המשחק הזה מסמל את המאבק בין הפנים לחוץ שבתוכי, האם אני רוצה להיות במרכז או שטוב לי בשוליים, או שמא ההגדרות שלי לפנים וחוץ שונות, ובנוסף ניתן לצאת מהמשחק לדיון קבוצתי, "מי קבע איפה הפנים ואיפה החוץ? ואיפה יותר מעניין? והאם אני מרגיש מחויבות ונשאר כל הזמן במעגל הפנימי ומוחא כפיים, והאם צריך להיות אכפת או לא?? וכו'..
- תרגיל בזוגות- כל אחד מבני הזוג מדבר 5 דק' ברצף והשני רק מקשיב. ואח"כ מתחלפים. - מסמל קבלה ודחייה, דיון קצר- מה יותר קשה? לדבר או להקשיב? (ממליצה על זה בשיעור השני- להתחיל מתוך זה לדבר על כוח הקבוצה, על חשיבות ההקשבה, השיתוף, אמון, תקשורת נכונה וכו')
- כולם יושבים במעגל צפוף על כסאות, ומוציאים כסא אחד, חברת קבוצה צריכה לנסות להתיישב, כאשר הקבוצה כל הזמן צריכה לעבור מכסא לכסא במהירות, ולא לתת את האפשרות להתיישב. - מסמל לכידות קבוצתית ואת הקושי להצטרף למעגל.
- לסיום מפגש- העברת חוט מכדור צמר, כל אחד שנותן חוט אומר על החבר שקיבל דברים חיוביים עליו, או דברים שקיבל ממנו, וכך הלאה.. בסוף יש שתי וערב של חוטים בכל המעגל ואוירה טובה..
- לצייר 2 דגים המביעים קונפליקט, דבר שקשה לי איתו, משהו שקשה לי איתו. ואח"כ ליצור לדגים האלו סוג של ים, ואת הקשר ביניהם. ניתן גם להמחזיז.
- קולאז' של המשפחה שלי, או תפקידים במשפחה וההבדלים ביניהם.
- להביא שיר שכל אחת אוהבת, להשמיע אותו לכולם, ולהגיד למה.
- להביא לקב' בנק מילים, ושכל אחת תכתוב סיפור עם המילים האלו, ומי שרוצה שתקריא.
- ישיבה במעגל, כל אחת מביאה חפץ שמאפיין אותה, או שהיא רוצה להגיד דרכו משהו, אפשרות אחת לספר דרך החפץ עליי..מדוע הבאתי דווקא את החפץ הזה, אפשרות שנייה כול אחת ממקמת את החפץ במעגל הפנימי, ביחס שלה לקבוצה, וכך כולן ממקמות את עצמן דרך החפצים.
- מדביקים לכל אחת דף חלק על הגב וכולן מסתובבות במעגל וכותבות תכונות שהן רואות אחת בשנייה. אח"כ מתיישבים במעגל, כל אחת קוראת את מה שכתבו לה ומתייחסת, האם הופתעה? מה צפוי? מה "ממש לא היא" וכו'. תרגיל היכרות מצוין. (אם מדובר בקבוצה שלא מכירה עושים את זה עם הנחיה לכתוב "רושם ראשוני", זו הזדמנות נדירה לראות איזה רושם אני יוצר אצל מי שלא מכיר אותי).
- תרגיל חימום נוסף: במעגל, כל אחת בוחרת איבר בגוף לחמם וכולן מצטרפות אליה בסבב.
- לסבב שמות בהתחלה אפשר להוסיף שאלה מנחה יצירתית: איפה היית בוחרת להיות אם לא היית כאן עכשיו? מה המקום הבא שהיית בוחרת לנסוע אליו לחופשה? מה החלום שלך? (זו הזדמנות גם למנחה להכיר את הקבוצה מזווית אחרת, כמה חופש פנימי יש לכל אחת לדמיין, איך הן מגיבות אחת לשנייה וכו')

אומנות ומגדר

מטרות:

1. פיתוח חשיבה ביקורתית כלפי ייצוגים של נשים באמנות.
2. בירור מעמיק של אידיאל היופי, כיצד נוצר וכיצד הוא משפיע עלי?
3. הכרת אמניות נשים.
4. פיתוח יצירתיות אישית.

למורה

עד מחצית המאה ה-19 נשים לא עסקו באמנות באופן מקצועי. אולם ידוע על מספר לא קטן של נשים שבכל זאת עסקו באמנות אך לא התפרסמו מסיבות שונות. כך לדוגמא נשים שבכל זאת עסקו באמנות בתקופת הרנסנס שמן נכתב על שם הגילדה ובית האב. האומנויות השימושיות (תפירה, רקמה) נחשבו נחותות ו"נשיות" ליד האומנויות הגבוהות שייחסו לתכנים "גבוהים" כמו חשיבה מופשטת ויכולות שדורשים חישובים כמו חוקי פרספקטיבה. תכנים כמו ציורי משפחה, אימהות ופרחים נחשבו "נמוכים" מול תכנים "גבוהים" כציורים שעוסקים במלחמות, מנהיגים ותכנים היסטוריים. במאה העשרים החלו אמניות כמו מארי קאסט, פרידה קאלו וג'ורג'יה או'קיף להתפרסם בציורים שעוסקים בדיוקן העצמי הנשי מנקודת מבט של האישה ולעסוק בתכנים שנחשבו עד כה כלא חשובים כמו ציורי ילדים אימהות ופרחים. גם חומרים כמו חוטים וצמר הפכו להיות מקובלים בעשייה האומנותית.

פתיח:

נפתח בשאלות כלליות לדיון בנושא מגדר ואמנות:

- אילו אמנים ואמניות מוכרים לכם? אם מוכרים יותר אמנים/מדוע?
- האם, לדעתכם, אמנות היא מקצוע "נשי" או "גברי"? מדוע?
- אילו נושאים באומנות נחשבים "נשיים" או "גבריים"? מדוע? מה דעתכם על כך?
- אילו חומרים הנמצאים בשימוש לשם יצירה אומנותית הם "נשיים" או "גבריים"? מדוע? מה דעתכם על כך?
- האם, לדעתכם, יש צבעים שמזוהים עם "נשיות" או "גבריות"? אם כן, מדוע? מה דעתכם על הבחנות אלו?
- כיצד ניתן להשפיע באופן יצירתי על הבניות תרבותיות וחברתיות שמגבילות אותנו?

ניתן לבחור פעילות אחת או שתיים מתוך אלו המוצעות. כל פעילות 45 דקות

שיעור מס 1.

א. בעקבות "ציורי מערות" פרהיסטוריים

יעדי ביצוע:

1. התלמידות/ים יסבירו מיהו האדם הקדמון
2. התלמידות/ים יאתרו במקורות מידע שונים התייחסות או אי התייחסות לנשים הכלולות בקבוצת האדם הקדמון
3. התלמידות/ים יעלו השערות על מניעי הנשים והאנשים הקדמוניים לצייר, והשערות על נושאי הציור, חומרי הציור וסגנונות הציור.
4. התלמידים ידונו בהשערות ויציעו תשובות.

למורה

ציורי מערות הם ציורים שנמצאים על קירות מערות ותקרות. לרוב מתייחסים לאלה שמוצאם פרה היסטורי. הציורים המוקדמים ביותר במערות באירופה צוירו לפני כ-40,000 שנה והם נמצאים במערת אל קסטיו בקנטבריה שבספרד. מטרת ציורי המערות מתקופת האבן הקדומה אינה ידועה. הראיות מצביעות על כך שהן לא נועדו רק לקישוט אזורי המגורים, שכן במערות בהן הופיעו הציורים לא נמצאו סימני חיים מתמשכים ולעתים קרובות הן נמצאו במערות שאין אליהן גישה קלה. תאוריות מסוימות טוענות כי הן נועדו לתקשורת עם אחרים, בעוד שתאוריות אחרות מייחסות להן תכלית דתית או טקסית.

הנושאים הנפוצים ביותר בציורי מערות הן חיות פרא גדולות, כגון: ביזון, סוס, שור הבר ואיילים. בנוסף, העתקים של יד אדם ודפוסים מופשטים שנעשו בעזרת אצבעות.

מהלך הסדנה:

1. נפנה את התלמידים לרשימת קישורים ונבקש מהם לקרוא את המידע בקישור אחד עפ"י בחירתם, תוך מיקוד בשאלות:
2. מיהו האדם הקדמון?
3. איזה מידע יש על האישה הקדמונית? האם יש בכלל מידע כזה?

רשימת מקורות לבחירה:

אדם (סוג)

נדידת האדם הקדמון

פריצת דרך באבולוציה: "התגלה אדם קדמון"

בעקבות האדם הקדמון בנחל מערות

חמש תגליות מדהימות על האדם הקדמון

ציורי האדם הקדמון

1. לפני הדיון במליאה נקרא ביחד את הקטע הבא:

מחקר: ציורי המערות נעשו בידי נשים

ארכיאולוג שחקר את טביעות כף היד בציורים הפרה-היסטוריים קבע כי רובן נעשו על ידי נשים. המדען: "אנשי ה מחקר ארכיאולוגי שבדק את ציורי המערות ברחבי אירופה קבע כי נשים הן האמניות המסתוריות של התקופה הפרהיסטורית. במחקר נבדקו טביעות כף יד המופיעות בציורי מערות רבים כדי לבדוק אם הן היו שייכות לגברים או לנשים. המחקר מערער על ההנחה הרווחת בתחום כי ציורי הקיר נעשו על ידי ציידים גברים. מערות לא היו רק גברים שרדפו אחרי ביזונים"

(מתוך נשיונל גיאוגראפיק)

דיון

- מי היה "האדם הקדמון"? מדוע הניחו החוקרים שמדובר בגברים? מי נכלל בקבוצת האנשים הקרויה "האדם הקדמון"?
- מהן הסיבות לכך ש"האדם הקדמון" צייר, לדעתכם?
- באילו חומרים ציירה קבוצת אנשים זו ומה ציירו?
- מה היה בעולמם של הגברים ושל הנשים? כיצד ניתן לתת לכך ביטוי ביצירה?

פעילות יצירתית: לצייר בסגנון "האנשים הקדמונים" את עולמם של הנשים והגברים ולצרף את כפות הידיים של הנערות והנשים ו"להטביע חותם".

חומרים: ניירות, קרטונים, פחם, פנדה, גואש, פלסטלינה

תהליך העבודה: לצייר בעקבות ציורי המערות (עבודה אישית או קבוצתית) ציורים בסגנון אנשי ונשות המערות, לצייר את עולמם/ קבוצת האנשים הקרויה "אדם קדמון" ולהטביע את כפות הידיים.

ציור של ביזון אירופאי במערת אלטאמירה בקנטבריה שבספרד (נחלת הכלל, ויקישיתוף)

מערת הידיים בפרובינציית סנטה קרוס, ארגנטינה (נחלת הכלל, ויקישיתוף)

ב. בעקבות גרפיטי ארט – תהייה עצמך, תהיי עצמך

מטרת השיעור: לבחון את הדימוי העצמי באופן יצירתי ולעורר מחשבה אודותיו.

בחינה של העצמי באופן יצירתי - מה הכוונה בביטוי תהיה/תהיי את עצמך?

יש הרואים באמנות הרחוב (גרפיטי) המשך מודרני לציורי המערות. ציורי הרחוב מבטאים אמנות ישירה ובוטה לרוב באותיות ודימויים צבעוניים, פשוטים ובולטים.

נבקש מן התלמידים לעיין במקורות הבאים:

[אמנות רחוב](#)

[גרפיטי](#)

[גרפיטי \(שיעור מקוון\)](#)

נקודות לדיון:

- מהי אמנות הגרפיטי? האם יש קשר בין אמנות זו לציורי המערות? במה אמנות זו דומה או שונה מציורי המערות?
 - אלו דימויים נפוצים באמנות זו? אלו רגשות באים לידי ביטוי? באילו חומרים משתמשים?
- התבוננו בתצלומי הציורים של צייר/ות הרחוב ה"אנונימיים/ות" שבהמשך.**
- **מדוע הצייר/ת אינו חותם בשמו?**
 - **כיצד עובדה זו מתקשרת לציורי המערות?**
 - **מה דעתך על כך שהצייר/ת אינו חותם את שמו/ה?**

התבוננו בציור "היה/י פנדה, הפנדה שחור, הוא לבן והוא אסיאתי"

"היה/י פנדה
פנדה הוא שחור
הוא לבן
והוא אסיאתי"

- מה המיוחד בדוב הפנדה?
- אלו ניגודים מתקיימים בו? האם אלו אכן ניגודים?
- מה הכוונה בביטוי הזה? כיצד נראה הדוב בציור? האם הוא מרוצה מעצמו?
- מהו המסר לפי דעתכם?

התבוננו בציורים ובכתובת "הייה מיוחד, היי מיוחדת", "תהייה עצמך, תהיי עצמך"

"הייה/היי מיוחד/ת"

"הייה/היי את/ה עצמך"

- מדוע, לדעתכם, נבחר הפנדה לייצג מיוחדות?
- למה מתכוונים בהמלצה "הייה/היי מיוחד/ת"?
- מה מונע מאתנו להיות מיוחדים/ות?
- האם אנחנו רוצים להיות מיוחדים/ות?
- למה מתכוונים בהמלצה "הייה/היי את/ה עצמך"? האם זה קל או קשה? מתי אני חש/ה שאני עצמי? האם זה תלוי בי או באחרים? כיצד אחרים רואים אותי? כיצד אני רואה את עצמי?
- כיצד רואים אותי כבן/בת? כיצד אני רואה את עצמי? האם יש פער? האם ראוי לצמצם את הפער? מה ניתן לעשות כדי לצמצם את הפער?

עבודה יצירתית בעקבות גרפיטי ארט

ניתן לעבוד בסגנון הגרפיטי ארט (צבעוניות בולטת, שילוב אותיות, דימויים ברורים, שימוש בקומיקס) בודו ממד (בחומרים שונים) ובתלת ממד.

- כיצד אני נראה בעיני עצמי?
- כיצד אני נראה בעיני אחרים?

צרו יצור המרגיש נוח עם עצמו. התייחסו לביטוי "תהייה עצמך, תהיי עצמך" ושלבו כתובת ודימוי (אפשר בחומרי מחזור על מנת לשחרר את הביטוי).

שוחחו על העבודות עם התלמידים/ות

שיעור מס 2. דיוקן עצמי ו”אידיאל היופי”

למורה

לאורך ההיסטוריה נשים שימשו כמודל לגברים והפנימו את המבט הגברי שמתבונן בהם וגם את ”אידיאל היופי” כפי שהוכתב להן. כאשר נשים ציירו את עצמן הן ערערו על המבט הגברי. ציור דיוקן עצמי מעורר שאלות של הצגת העצמי ומתוך כך גם התייחסות לאידיאל היופי. נתבונן במספר ציירות שציירו את עצמן. כיצד הן התמודדו עם אידיאל היופי? כיצד הן הציגו את עצמן?

דיון:

- כיצד מוצגות נשים בספרים סרטים ובאמצעי התקשורת?
- האם נערות ונשים מציגות את עצמן באופן שונה? כיצד אתם/ן חשים ביחס לאידיאל היופי?
- האם יש מושג כמו יופי מוחלט?
- כיצד אנחנו מציגים/ות את עצמינו? מה אנו רוצים להבליט? מה לטשטש?
- מה ההבדל בין ציור עצמי, צילום עצמי, סלפי?

סופונזיבה אנגוויסולה Sofonsiba Anguissola (1532-1625), איטליה (רנסאנס)

סופונזיבה נולדה למשפחה אצילה באיטליה וקיבלה חינוך רחב ואפקים על ידי אביה מתוך הערכה לאידיאלים של הרנסנס ורצון להביא כבוד לעיר. ארבע מתוך ששת האחיות היו לציירות. אנגוויסולה ציירה פורטרטים וחברי משפחה. בדיוקן העצמי ציירה עצמה אוחזת בספר ובו חתימתה משום שלנשים בעת ההיא היה אסור לחתום על עבודותיהן.

התבוננו בדיוקן עצמי של אנגוויסולה.

סופונזיבה אנגוויסולה (1530-1625), פורטרטים עצמיים עם ספר ועליו שמה ודיוקן עצמי כציירת (יצירות שהן נחלת הכלל לעניין זכויות יוצרים, ויקישיתוף)

תארו את הציורים העצמיים:

- כיצד היוצרת מתבוננת בעצמה?
- כיצד היא לבושה?
- מה חשוב לה להבליט בציורים?
- אילו רגשות היא מבקשת לשקף?

התבוננו ביצירתו של טיציאן, "היפה", "האישה בשמלה הכחולה", 1530

(יצירה שהיא נחלת הכלל, לעניין זכויות יוצרים)

- מה ההבדל באופן שבו אנגוויסולה מציירת עצמה לבין האופן בו הצייר טיציאן מצייר את אידיאל היופי הנשי בעיניו?
- סופנוזיבה אנגוויסולה התפרסמה בתקופתה אך נשכחה. ספרו את סיפורה או ציירו דיוקן של אישה ידועה יותר או פחות בהיסטוריה.
- **ציירו או פסלו** את עצמכם/אלו תכונות אתם/הייתם/מבליטים? מה הייתם/אוחזים בידכם?

פרידה קאלו (Frida Kahlo, 1907-1954), מקסיקו

פרידה קאלו נולדה במקסיקו בשנת 1907 ולאומה המקסיקנית יש חשיבות רבה בעבודתה. היא נישאה לאמן דייגו ריברה וסבלה מבעיות בריאות החל מילדותה המוקדמת בה חלתה בפוליו בה גם נפצעה בתאונת שהותירה בה את חותמה. מצבה הגופני מנע ממנה ללדת ילדים. ההחלמה והבידוד השפיעו על עבודותיה שרובן עוסקות בדיוקנה. ביצירתה היא העזה לצייר את רגשותיה ואת עצמה לא על פי אידיאל היופי המקובל. קאלו הציגה בפאריז ובמקסיקו אך עבודתה לא הייתה ידועה עד עשורים לאחר מותה.

התבוננו בציורי הדיוקן של פרידה קאלו:

מאגר פורטרטים של פרידה קאלו

תארו כיצד היא מציירת את עצמה:

- מה היא מדגישה יותר ומה היא מדגישה פחות?
- כיצד היא לבושה?
- מה מבטאים החפצים והפרטים בסביבתה?
- כיצד היא מתייחסת לשיערה? מדוע לפי דעתכם/ בחרה להציג את עצמה באופן הזה?

פעילות יצירתית: ציירו או פסלו דיוקן עצמי בעקבות פרידה קאלו, באלו חפצים, חיות או צמחים תקיפו את עצמכם/ מהי החשיבות של המסגרת/צבעים בציור? כיצד אפשר להתייחס ללבוש ולשיער? כיצד תתייחסו לרגשות פחות נעימים?

סלפי:

- מהו סלפי?
- כיצד את/ה מציגה עצמך בסלפי?

הציגו בפני הכיתה תמונות סלפי או ציורים שנעשו בעקבות סלפיו ושוחחו על כך

- מה משפיע על האופן בו הנכם/ מציגים/ עצמכם/?

הנשים המנהיגות במשפחתי

מעובד על פי מערך מתוך תכנית: 'נשים שעשו היסטוריה'

מטרות

1. הכרות עם סיפורן של דמויות נשיות מנהיגות במשפחתם המורחבת ויצירת הזדהות איתן.
2. למידה על מציאות החיים בה חיו הנשים ועל האתגרים עמם התמודדו כנשים - על מנת לממש את עצמן כאימהות וכבני אדם
3. יצירת הקשר בין הסיפור האישי של הנשים המנהיגות לבין היסטוריה היהודית והכללית ויחזקו את תחושת השייכות לעם ולמדינה.
4. היחשפות דרך הסיפורים האישיים לשינוי המתמיד שחל במעמדה של האישה בחברה.

יעדי ביצוע:

1. התלמידים/ות יציגו סיפורן של דמויות נשיות מנהיגות במשפחתם המורחבת תוך הבעת הזדהות איתן
2. התלמידים/ות יביעו עמדה על מציאות החיים בה חיו הנשים ועל האתגרים עמם התמודדו כנשים - על מנת לממש את עצמן כאימהות וכבני אדם
3. התלמידים/ות יציגו וינמקו את הקשר בין הסיפור האישי של הנשים המנהיגות לבין היסטוריה היהודית והכללית ויחזקו את תחושת השייכות לעם ולמדינה.
4. התלמידים/ות יסיקו מסקנות מהסיפורים האישיים על השינוי שחל במעמדה של האישה בחברה

למורה

בפעילות זו יתוודעו התלמידים לסיפורן האישי של דמויות נשיות מנהיגות במשפחתם, ויבינו כי הסיפור הפרטי האישי מתחבר ומשקף, במידה רבה, מציאות חברתית ופוליטית בתקופה הנדונה. הם ילמדו על היחסים המגדריים בין גברים ונשים בתקופה בה פעלה המנהיגה, על התפקידים שלקחה על עצמה ועל הדרך הייחודית שבחרה בה כדי לממש את עצמה במציאות החיים האישית, החברתית והפוליטית בתקופתה.

החברה בה חיה האישה היהודייה הייתה ברובה חברה פטריארכאלית שמרנית, בה הגבר היה ראש המשפחה ולאשה היו תפקידים מסורתיים בבית, או בעזרה לפרנסה. בפועל, יוצא מכך שנשים לא היו בין המנהיגות היהודית שעליהן הוטלה המשימה להנהיג את הציבור היהודי, אך הן קיבלו ולקחו את התפקיד המרכזי במשפחה שניתן לקרוא לו "חיוב החיים" – לנסות לשרוד בכל מצב.

בתקופות שונות בהיסטוריה היהודית מבנה המשפחה התערער כתוצאה מלקיחת הגברים אם כחיילים אם כשבויים או כעובדים במחנות כפייה, את החלל שנוצר ע"י המאורעות ההסטוריים הללו לאורך השנים מלאו נשים כשהן נטלו על אחריותן את המחוייבות למשפחה הרחבה, ולעיתים רבות לקהילה. כתוצאה מכך הנשים לקחו עליהן את התפקיד לדאוג לפרנסת המשפחה ולתפקודה, למרות המצב הקשה.

עבודת הכנה בבית

1. נבקש מהתלמידים לאסוף תמונות ישנות (עדיף סרוקות) של נשות המשפחה כאשר היו צעירות ואף מבוגרות, בליווי הסברים: מי בתמונה? היכן צולמה? מתי? באיזה אירוע? היכן נולדה הדמות הנשית? מתי עלתה ארצה ובאילו נסיבות?
2. התלמידים יכינו 'סיפור חיים' קצר על הדמות אחת נבחרת של מנהיגה, אשר יכלול בתוכו את מסלול חייה, האתגרים עמם התמודדה, ההישגים שלה ובאיזה אופן היא גילתה בחייה מנהיגות אישית.
3. התלמידים יערכו ראיון אמיתי או מדומיין עם הדמות.
4. התלמידים ילמדו על התקופה בה פעלה מתוך מקורות מידע, תוך התמקדות במציאות החיים המגדרית בתקופה הנדונה. למשל: האם נשים זכו להשכלה שווה, האם היה מקובל שנשים יצאו לעבודה מחוץ לביתן?, מה היו המקצועות הרווחים בקרב נשים שיצאו לעבוד? האם הן זכו לשוויון הזדמנויות ולשוויון אזרחי?

בכיתה - התלמידים יתחלקו לקבוצות

1. התלמידים יקראו נספח 1 ו- 2 מצורף על מהות המנהיגות הנשית.
2. בכל קבוצה התלמידים ימיינו את התמונות המשפחתיות שלהם על פי תקופה, סוג האירוע, ההקשר ההיסטורי, המדינה ממנה באה, וכדומה.
3. כל תלמיד יציג בקבוצתו את סיפורה של הדמות הנשית עליה חקר.
4. כל קבוצה תכין קולאז' משותף של התמונות (הדבקה של התמונות, רישום פרטים וקישוט של הבריסטול)
5. הקבוצה תבחר נציג שיספר במליאה את סיפורה של דמות נשית מעניינת ממשפחתו של אחד מתלמידי הקבוצה.

במליאה

1. נציג כל קבוצה ישתף את המליאה בסיפורים שעלו בקבוצה, תוך התמקדות בסיפור אחד בולט
2. התלמידים ינהלו שיח: היכן באה לידי ביטוי המנהיגות האישית של הנשים שעליהן סופר, תוך התייחסות להיבטים מגדריים בסיפור המנהיגה.
3. התלמידים יסבירו מהי אחריות אישית ומנהיגות אישית- ויבחנו את השאלה האם אחריות לוקחים או מקבלים?

לסיכום

הכרנו כאן נשים מנהיגות שפעלו בתקופות היסטוריות שונות, לעתים בתקופות של מלחמות, רעב וסכנה.

פעמים רבות לא התקיימה בתקופתן מציאות שוויונית בין נשים וגברים, ונשים לא זכו לשוויון הזדמנויות כמו הגברים. למרות זאת, הנשים גילו מנהיגות אישית, נטלו על עצמן אחריות ופעלו למען משפחותיהן. הן מימשו את עצמן כבני אדם, למרות המחסומים החברתיים והתפיסות התרבותיות הקיימות.

נספח 1

מנהיגות נשית - יש דבר כזה?

בעבר הוגדרו מושגי המנהיגות במונחים "גבריים", וכך נוצר על פי ההגדרה מצב בו המנהיגות הנשית נשפטה אך ורק על פי מושגים אלה. נשים שהפציעו אל העולם כמנהיגות בזכות עצמן, נשפטו תמיד על פי אמות מידה גבריות. נשאלת השאלה: האם נשים מנהיגות בצורה אחרת מגברים? האם יש כזה דבר, מנהיגות נשית? ... אלה שאלות מכשילות, משום שהן טאוטולוגיות - הן טומנות בתוכן את התשובה.

כפי שמראות הוגות פמיניסטיות - הקטגוריות "נשיות" ו"גבריות" הן הגדרות שרירותיות, ואין ביניהן לבין מגוון הנשים והגברים בחברה ולא כלום. גבריות, על פי ההגדרה הרווחת, שהיא למעשה הבנייה חברתית- היא אסרטיביות, חשיבה לוגית, נחישות, כוחנות ושליטה.

נשיות, על פי ההגדרה הרווחת, שאף היא מהווה תפיסה חברתית הנשענת על סטריאוטיפים מגדריים היא הססנות, אמפתיה, רגישות, רכות וכניעה. נשים שאינן מחזיקות בתכונות האלה – והן רבות מספור – נחשבות כלא-נשיות.

הגברים הרבים שאינם תואמים להגדרת הגבריות על פי התפיסה החברתית- נשפטים על ידי החברה כנשיים. לכן שימוש במושגים האלה הוא חסר ערך. כאשר טוענים שראש ממשלה ממין נקבה אינה מתנהגת כאישה, מתבקש להניח שהמושג "אישה" טעון תיקון... אבל במקום לעשות זאת, הרוב נוהגים לשייך את תכונות המנהיגות בלעדית לגברים ולשלול אותן מנשים.

לא קשה להבין מאיפה נובעת הטעות הזאת: גברים החזיקו בעמדות ההנהגה בעולם ועיצבו את דפוסיה במשך אלפי שנים עד המאה העשרים. לא נותר לנשים אלא להימדד ביחס אליהם.

(ד"ר מירה חניק, אתר "הדרך למעלה" 9.7.2004)

נספח 2

ממחקרים עולה, כי נשים נוטות יותר לסגנון ניהול דמוקרטי. סגנון דמוקרטי מתבטא בשותפות של הקבוצה בקביעת המטרות, הפעילות, המדיניות ותבניות היחסים; זאת, לעומת המודל הסמכותי, שבו המנהיג הוא היחיד הקובע את מטרות הקבוצה, את טיב פעילותה ואת מדיניותה... נשים מנהיגות גם נוטות לסגנון חברתי יותר מאשר לסגנון משימתי... הטיפוסים המשימתיים מתרכזים במשימה, הם יעלו רעיונות, יקדמו את הקבוצה ליעדה, ידברו יותר מהיתר, יפסלו ויבקרו "בלי חשבון" את ההצעות השונות, לפי מידת יעילותן; לעומתם, המנהיג החברתי עסוק ביצירת אווירה נינוחה בקבוצה, בתיווך בין היריבים ובהפגת המתח, ודואג לכך שכל פרט ימצא את מקומו בקבוצה... בהשוואה לגברים, נשים חולקות יותר מידע עם מונהגיהן, מתייעצות יותר ומביעות בפתוחות רבה יותר את רגשותיהן ואת תגובותיהן למתרחש בחברתן. תכונות אלו בולטות כנגד הדגם המנהיגותי הגברי, ההיררכי, הממוקד במשימה, הרציונלי והאגרסיבי, שעיקרו השגת יעדים וסיפוק אינטרסים. ככלל, ניתן לומר כי חוקרים מציינים את העובדה שנשים פועלות באופן יותר אינטראקטיבי, שיתופי, חולקות כוח וידע, עושות לחיזוק הערך העצמי של המונהג ויוצרות התלהבות בקרב המונהגים בכך שהן עושות אותם לשותפים לרעיון, למטרות ולקבלת החלטות.

חנה קהת, "סדר נשים", ארץ אחרת 11, תשס"ב (2002)